

REKABET DERNEĞİ

REKABET FORUMU

HUKUK-EKONOMİ-POLİTİKA

Aralık 2014

Sayı: 89

Sahibi: Rekabet
Derneği adına
Av.İbrahim Gül
Ayda Bir Yayınlanır.

Editör: Erdal Türkkan

Yazı Kurulu:Uğur Emek,
İbrahim Gül, Gönenç
Gürkaynak, Nejdet
Karacehennem, Nurkut
İnan, Ercan Kumcu, Gamze
Öz, Hamdi Pınar, Kubilay
Atasayar, Müfit Sonbay,
Nahit Töre, , Uğur Özgöker,
Yavuz Ege, Yılmaz Aslan.

GENEL MERKEZ:

Yazışma Adresi: Tuna
Caddesi No:27/2 Kızılay
Çankaya ANKARA
TURKEY
GSM:+90.533 6272474;
İrtibat
Tel:+ 90.312 435 6813
Faks:+90 312 4356816
e-posta:
rekabetgenel@gmail.com

EDİTÖR:

GSM :+905323410739
e-posta:
erdalturkkan@hotmail.com

WEB:

www.rekabetderneği.org
Banka:TC Ziraat Bankası
0795 Necatibey Şubesi
Hesap No: 647 654
VERGİ No:Ankara
Başkent Vergi
Dairesi:7340430101

İSTANBUL ŞUBESİ:

Başkan: Av. Dr. Kemal
Erol

Adres: Süleyman Seba
Caddesi, Spor Apt. No
62/4 Akaretler/
Valideçeşme -BEŞİKTAŞ
34357 İSTANBUL
Telefon:212- 236 53 00

İLK YAZI

***Prof. Dr. Erdal TÜRKKAN**

**Oyunun Kuralları, Piyasa Ekonomisi ve
Rekabet.....S.2**

MAKALELER

***Doç .Dr. Nurkut İNAN**

Dikey Anlaşmalar ve Amaç/Etki Konusu

Rekabet Kurulu'nun Ceza Politikası

Bir Öneraştırma Kararıs.5

Yrd. Doç. Dr. İlhan YİĞİT

**AVRUPA BİRLİĞİNİN REKABET İHLALLERİNDEN DOĞAN
TAZMİNAT DAVALARINA İLİŞKİN DİREKTİFİ KAPSAMINDA
TÜRK REKABET HUKUKUNA BAKIŞ.....s.12**

Toplantı Duyurusu:S.31

Duyuru: Rekabet Derneği İki Dalda En İyi Makale

Ödülü Verecek.....S.32

Bu dergide yer alan yazıların telif hakları yazarlarına aittir.

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Rekabet Derneği Hakkında Kısa Bilgi

Rekabet Derneği 20 Mayıs 2004 tarihinde kuruluşunu tamamlamış bir sivil toplum örgütüdür. Derneğin amacı Türkiye'de rekabet ortamının ve rekabet kültürünün gelişmesine katkıda bulunmaktır. Derneğin Genel Merkezi Ankara'da olup İstanbul Şubesi 10 Mart 2005'ten itibaren faaliyete geçmiştir. Dernek Rekabet Kurumu'nun eski başkan ve üyeleri, rekabet ve regülasyon üzerine çalışan üniversite öğretim üyeleri, bazı gazeteci, sanayici, bankacı ve hukukçular tarafından kurulmuştur. Tüm düzenleyici kurumların eski başkanları Derneğin tabii üyesidir.

Derneğin Yönetim Kurulu: Av. İbrahim Gül (Başkan), Av. Müfit Sonbay (II.Başkan), Prof. Dr. Erdal Türkkan, , Av. Mertaşık Kılıçlar, Doç. Dr. Nurkut İnan, Yard. Doç. Dr. Gamze Aşçıoğlu Öz, Yard. Doç. Dr. Hamdi Pınar, Onur Arı ve Av. Ömür Kasımay' dan oluşmaktadır.

Derneğin İstanbul Şubesi Av. Dr. Kemal Erol Başkanlığında faaliyetini sürdürmektedir. Dernek aylık Rekabet Forumu'nu elektronik olarak yayınlamakta ve düzenli aylık bilimsel toplantılar düzenlemektedir.

İLK YAZI**OYUNUN KURALLARI, PİYASA EKONOMİSİ VE REKABET****Prof. Dr. Erdal Türkkan**

Herkesin aynı anda kazançlı çıktığı veya kazananların kazancının kaybedenlerin kaybını telafi edecek büyüklükte olduğu bütün oyunlar toplumsal refah açısından istenilir oyunlardır. Diğer bir ifade ile herkesin kaybettiği veya kaybedenlerin kayıplarının kazananların kazançlarından fazla olduğu oyunlar ise toplumsal açıdan istenmeyen oyunlardır. Burada karşımıza çıkan soru, hangi oyunların hangi koşullarda toplumsal açıdan istenilir olduğudur. Bu soruya verilen cevap, rekabetçi piyasa ekonomisinde oynanan rekabet oyunudur. Bu bağlamda rekabetçi piyasa ekonomisi tüm insanlığın refahını hayal edilemeyecek boyutlarda arttırarak insanlık tarihinin gidişatını değiştirmiştir. Bu nedenle rekabetçi piyasa ekonomisi ile rekabetçi olmayan piyasa ekonomisi arasında bir ayırım yapılması büyük önem kazanmaktadır. Bu yazıda önce rekabetçi olmayan piyasa ekonomisi veya kapitalizm kavramına açıklık getirilmeye çalışılacak daha sonra rekabetçi piyasa ekonomisi ve bu ekonomide oynanan oyunun temel nitelikleri ortaya konulmaya çalışılacak ve kısaca Türkiye'deki duruma değinilecektir.

İlk olarak rekabetçi piyasa ekonomisi, kapitalizmin ilk dönemlerinde (18. ve 19. Yüzyılın ilk yarısı) geçerli olan kurallarla bağdaşmaz. Bu dönemlerde Marx'ın "İlkel sermaye birikimi", olarak adlandırdığı, bazen vahşi kapitalizm olarak da adlandırılan piyasa ekonomisi, henüz kuralları oluşturulmamış veya gerektiği gibi uygulanmayan bir yapıdaydı. Bu dönemlerde her türlü yolsuzluk, kanunsuzluk, şiddet kullanımı ve keyfilik söz konusu olabiliyordu.

İkinci olarak rekabetçi piyasa ekonomisi, emperyalist kapitalizm denilen (özellikle 19, Yüzyılın ikinci yarısı ve 20, yüzyılın ilk yarısı) uluslar arası sömürüye dayanan, ulusların dünyayı bölüşme çabasına girdikleri, dönemlerde geçerli olan kurallarla da bağdaşmaz. Aslında emperyalist kapitalizm, kapitalizm öncesinde geçerli olan merkantilizmin daha vahşi bir biçimde devamından ibarettir. Bugün bile piyasa ekonomisini merkantilist kapitalizm anlayışı çerçevesinde değerlendirenler az değildir. Bu anlayışın en önemli göstergesi, bir ulusun çıkarlarının diğer ulusların çıkarları ile çatıştığı düşüncesidir. Rekabetçi kapitalizmde ise ulusların birisinin daha hızlı gelişmesi sadece o ulus için değil, tüm dünya için yararlı bir olaydır. Yeter ki bu gelişme adil rekabet anlayışı içinde yapılabilsin.

Üçüncü olarak rekabetçi piyasa ekonomisi günümüzde "ahbap- çavuş kapitalizmi" veya yandaş kapitalizmi olarak anılan sistemin kurallarıyla da uyum halinde değildir. Yandaş kapitalizminin en temel özelliği kurallar rejimi olmaktan çok keyfilikler rejimi olmasıdır. Diğer taraftan yandaş kapitalizmde kuralların iktidarların işine geldiği şekilde sık sık değiştiği görülür. Ayrıca mevcut kuralların bazı kişilere uygulanıp bazılarına uygulanmaması veya bazı dönemlerde uygulanıp bazı dönemlerde uygulanmaması söz konusudur. Nihayet yandaş kapitalizmde bireyi kendisine karşı korumak veya toplumu korumak veya anarşiyi önlemek gibi bahanelerle özgürlüklerin önemli ölçüde kısıtlanması, özgür uygulamaların ceza görmesi veya

yasaklanması söz konusudur. Bu koşullar altında gerek yolsuzluklar için, gerek her türlü ayrımcılık ve negatif seleksiyon için çok müsait bir ortam doğmuş olacaktır. Nihayet bugün pek çok gelişmiş ülkede uygulanan rekabetçi piyasa ekonomisi toplumsal refahı beklentilere uygun bir düzeye çıkaracak (belki de maksimumlaştıracak) özelliklere sahip bulunmaktadır. Bu özellikleri şu noktalarda özetlemek mümkündür:

-Bu ülkelerde rekabetçi piyasa ekonomisi oyununun tüm kuralları bellidir.
-Rekabetçi piyasa ekonomisinin kuralları özgürlüklerin en ileri düzeyde tanınması ve korunması esasına dayalıdır.

-Rekabetçi ekonomide özgürlüklerin iki temel sınırı vardır. Bunlardan birisi, aynı özgürlüklerden başkalarının da yararlanabilmesi, ikincisi ise adil rekabetin sağlanmasıdır. Örneğin kontrat yapma özgürlüğüne , adil rekabeti bozabileceği durumlarda sınırlama getirilebilir.

- Bu kurallar herkes için geçerlidir. Bir ayrımcılık söz konusu değildir.

-Bu kurallar her zaman için geçerlidir. Siyasi iktidarların belli koşullar nedeniyle kuralları askıya alması söz konusu değildir.

- Bu kuralların sık sık değişmesi söz konusu değildir. Diğer bir ifade ile kuralların öngörülebilirliği esastır.

-Bu kurallar dayatmacı veya çoğunluğun azılığa empoze ettiği kurallar değildir. Aksine toplumun büyük bir bölümünün onayını almış kurallardır.

-Bu kurallara uyulmaması halinde etkin müeyyidelerle karşılaşılması söz konusudur. Bu müeyyideler cezalandırmaktan çok caydırmak esasına dayanır.

-Ekonomide adil rekabetin en önemli garantisi, siyasi alanda da adil rekabetin olmasıdır. Bu rekabet de şüphesiz temel özgürlüklerin en kapsamlı bir biçimde tanınmasını ve korunmasını gerektirir. Burada da adil rekabet kriteri özellikle siyasi iktidarın hareket serbestliğini sınırlayıcı niteliktedir. Diğer bir ifade ile siyasi iktidarın hakim gücünü rakipleri bertaraf etmek için kullanması kesinlikle mümkün değildir. Bu çerçevede rekabetçi piyasa ekonomisi hem siyasi hem de iktisadi alanda meşruiyetini adil rekabete dayalı olabildiği ölçüde kazanır ve bu ölçüde etkin çalışma imkanına kavuşur. Adil rekabete dayalı bir demokratik yarış ortamında yine adil rekabete dayalı bir ekonomik yarış refah maksimumlaştırmasını sağlayabilecek oyunun temel özelliğidir.

Burada Türkiye'deki, duruma da kısaca değinmekte yarar vardır.

İlk olarak Türkiye, adil ekonomik rekabet ortamını yaratmada önemli adımlar atmış bir ülkedir.

Ancak Türkiye'de adil siyasi rekabet ortamının yaratılması açısından gerekli adımların atıldığını söylemek mümkün değildir. Türkiye hala askeri rejim döneminden kalma bir siyasi partiler kanunu ve seçim kanunu ile yönetilmektedir. Adil siyasi rekabetin gerektirdiği temel özgürlükler fiilen tanınmamaktadır. Örneğin gösteri ve yürüyüş özgürlüğü adeta ortadan kaldırılmıştır. Aynı şekilde adil siyasi

rekabet açısından kaçınılmaz bir koşul olan basın özgürlüğü algısı dünyanın en geri ülkeleri ile mukayese edilmektedir. Nihayet bireylerin hukuk güvenliğinin en düşük düzeyde olduğu algısı çok yaygındır.

Ekonomik alanda da son birkaç yılda adil rekabet kurallarından pek çok geri adım atıldığı görülmektedir. İhale kanununun defalarca değiştirilmesi ve bu alanın geniş ölçüde rekabete kapatılması önemli bir sorundur. Girişim özgürlüğüne getirilen sınırlamalar, geleceğe güvenle bakmayı engellemektedir. (Dershanelerin zorunlu dönüşüme tabi tutulması, alkollü içkiler sektörüne getirilen sınırlamalar, film yapım sektörüne , tiyatrolara, içkili mekanlara vs getirilen sınırlamalar) Özellikle de muhalif iş adamlarına yapılan negatif ayrımcılık ve vergi denetimleri, ihalelerden dışlama, cezalar , ruhsat zorlukları i vs. Türkiye’de iktidarı körü körüne desteklemeyen her girişimciyi tedirgin edecek boyutlara ulaşmıştır. Şüphesiz hükümetin yolsuzluklar üzerine kararlılıkla gitme konusunda kamu oyunun beklentilerini karşılayamadığı da önemli bir negatif göstergedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse Türkiye adil ekonomik ve siyaset ortamını oluşturma açısından bazı noktalarda gelişmiş ülkelere yaklaşıırken (rekabet yasasının uygulanması , Merkez Bankasının bağımsızlığı gibi), bazı konularda da dünyanın en geri ülkeleri ile aynı kategoride yarışır durumdadır. Basın özgürlüğü toplantı gösteri özgürlüğü, ifade özgürlüğü, fikir ve sanat özgürlüğü hukukun bağımsızlığı gibi. Türkiye’de herkesin öğrenmesi gereken en önemli gerçek, adil rekabete dayalı ekonominin ve adil siyasi rekabete dayalı demokrasinin herkesin çıkarına olduğudur. Bir ülkenin sahip olabileceği en büyük hazine, ekonomide ve siyasette adil rekabet kültürünün gelişmiş olmasıdır.

MAKALE

Dikey Anlaşmalar ve Amaç/Etki Konusu Rekabet Kurulu'nun Ceza Politikası Bir Öneri Kararı

Doç.Dr. Nurkut İnan

Rekabet Forumu'nun 86. Sayısında çıkan "Bir Garip Rekabet Kurulu Kararı" başlıklı yazımdan sonra, Kurul'un öneri kararlarını elimden geldiğince izlemeye başlamıştım. Nitekim Forum'un 87. Sayısında da iki öneri kararını daha inceledim.

Bu kez Rekabet Kurulunun 20.08.2014 tarih ve 14-29/597-263 sayılı kararı hakkında görüşlerimi paylaşmak isterim.

I. Olay

İsmi gizli tutulan şikâyetçinin başvurusu üzerine başlatılmış olan öneri incelemede, Çilek Mobilya Sanayi ve Pazarlama Ticaret A.Ş.'nin (ÇİLEK) Trabzonda faaliyet gösteren yetkili satıcılarının (bayilerin) yeniden satış fiyatını belirlediği iddia olunmaktadır.

Kurul uzmanları, yerinde inceleme yapmış. ÇİÇEK yetkililerinden bilgi almış ve bu arada ÇİÇEK'in bayileri ile yaptığı standart sözleşmeyi incelemiştir. Kurul'a göre şirketin sözleşmesinde "Emtiyayı Satma Koşulları" başlıklı b ve c maddeleri şöyledir:

"...ÇİLEK bu sözleşmenin yürürlüğü süresince Yetkili Satıcı'nın emtiyayı müşterisinesatış fiyatını (perakende satış fiyatını) tek taraflı olarak tavsiye edecektir. Yetkili Satıcıbu sözleşmenin yürürlüğü süresince ÇİLEK tarafından tek taraflı olarak tavsiyeedilecek ve kendisine gönderilecek bu perakende fiyat satış şartlarını içeren sirkülereuymayı kabul ve taahhüt eder. Aksine bir davranış sözleşmeye aykırılık kabul edilir.

ÇİLEK fiyat değişikliği yapmakta tamamen serbesttir.

Ucuzluk dönemlerindeki Yetkili Satıcı satış fiyatları, ucuzluk döneminin geçerliolacağı tarihler ve hangi emtia için geçerli olacağı ÇİLEK tarafındankararlaştırılacaktır. Yetkili Satıcı ucuzluk dönemlerinde, satış fiyatlarına uymayı, bufiyatların altında ve üstünde

emtia satmamayı şimdiden kabul etmiştir. Ancak Yetkili Satıcı ucuzluk döneminin devamı süresince önceden kararlaştırılmış fiyatın kendisi için değiştirilmesini talep edebilir. Bu takdirde ÇİLEK, dilerse ucuzluk dönemi satış fiyatını sadece talepte bulunan Yetkili Satıcı veya bir kısım/tüm Yetkili Satıcı'lar içingeçerli olacak şekilde değiştirebilir. Yetkili Satıcı, ÇİLEK'in diğer Yetkili Satıcı'lar içintek taraflı olarak yürürlüğe koyacağı yeni ucuzluk dönemi satış fiyatına itiraz edemez...".

Kurul, incelenen faturalara göre satış fiyatlarının tavsiye edilen fiyattan farklılık gösterdiğini (Par.12) saptamıştır.

Bu verilerden hareketle, Kurul şu sonuca varmıştır:

"Sonuç olarak, Yetkili Satıcılık Sözleşmesi'nin "Emtiyayı Satma Koşulları" başlıklı (b ve c) madde hükümleri dikkate alındığında, Çilek Mobilya tarafından sunulan fiyatların sabit veya asgari satış fiyatına dönüşmesinin muhtemel olduğu görülmektedir. Ancak, fatura örnekleri dikkate alındığında yetkili satıcıların kendi satış fiyatını belirleme serbestisine sahip olduğu anlaşılmış ve yapılan incelemede Çilek Mobilya tarafından, yetkili satıcıların satış fiyatlarının belirlendiğine, buna uymayanlara ceza uygulanacağına dair herhangi bir delile ulaşılamamıştır. Bu çerçevede, soruşturma açılmasına bu aşamada gerek olmadığı, ancak Çilek Mobilya'ya Yetkili Satıcılık Sözleşmesi hükümlerinin 2002/2 sayılı Tebliğ'e uygun hale getirilmesi konusunda görüş gönderilmesinin yerinde olacağı kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

(19) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre,

- 1. Dosya konusu iddialara yönelik olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca bu aşamada soruşturma açılmasına gerek olmadığına,*
- 2. Bununla birlikte, yetkili satıcılık sözleşmesi hükümlerinin 2002/2 sayılı Tebliğ'e uygun hale getirilmesi gerektiği, aksi takdirde 4054 sayılı Kanun çerçevesinde haklarında işlem başlatılacağı yönünde Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Çilek Mobilya Sanayi ve Pazarlama Ticaret A.Ş.'ye görüş bildirilmesi için Başkanlığın görevlendirilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir."*

II. Değerlendirme

ÇİLEK standart sözleşmesi bir yeniden satış anlaşması olup, Kurul ÇİLEK'in Türkiye pazar payının %40'ı aşmadığını saptamıştır. Bu nedenle, ÇİLEK sözleşmesi 2002/2

Sayıli Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'ne tâbidir. 2002/2 Sayılı Tebliğ'in fiyat belirlemesine ilişkin hükmü şöyledir:

“Madde 4 - Aşağıda sayılan, rekabeti doğrudan veya dolaylı olarak engelleme amacı taşıyan sınırlamaları içeren dikey anlaşmalar bu Tebliğ ile tanınan muafiyetten yararlanamaz.

- a) *Alıcının kendi satış fiyatını belirleme serbestisinin engellenmesi. Şu kadar ki; taraflardan herhangi birinin baskısı veya teşvik etmesi sonucu sabit veya asgari satış fiyatına dönüşmemesi koşuluyla, sağlayıcının azami satış fiyatını belirlemesi veya satış fiyatını tavsiye etmesi mümkündür.”*

Yani sağlayıcı sabit ya da asgarî fiyat belirlerse, veya tavsiye edilen fiyat sağlayıcının baskısı veya teşvik etmesi sonucu sabit veya asgari fiyata dönüşürse, sözleşme muafiyetten yararlanamaz.

Sözleşmenin ilgili maddesinde; *“ÇİLEK tarafından tek taraflı olarak tavsiye edilecek ve kendisine gönderilecek bu perakende fiyat satış şartlarını içeren sirkülere uymayı kabul ve taahhüt eder. Aksine bir davranış sözleşmeye aykırılık kabul edilir.”* dendiğine göre burada sözü edilen fiyatı “tavsiye” fiyat sayamayız. Çünkü kabul ve taahhüt vardır. Üstelik bunun yaptırımını da sözleşmeye aykırılıktır.

Şimdi, Borçlar Kanunu'nun 19. Maddesini görelim:

“MADDE 19- Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır.”

Tarafların gerçek iradeleri burada sabit fiyattır. Nitekim Kurul da bu saptamayı yapmıştır (Par 16) :

“Bu kapsamda, Çilek Mobilya'nın perakende satış fiyatı listelerini yetkili satıcılarına göndererek bu fiyatların dışına çıkılmamasını istediği yetkili satıcılık sözleşmesinden anlaşılmaktadır.”

Buraya kadar sorun yokmuş gibi görünmektedir. Ancak, Kararın 18. Paragrafında Kurul şu sonuca varmaktadır:

“Sonuç olarak, Yetkili Satıcılık Sözleşmesi’nin “Emtiyayı Satma Koşulları” başlıklı (b ve c) madde hükümleri dikkate alındığında, Çilek Mobilya tarafından sunulan fiyatların sabit veya asgari satış fiyatına dönüşmesinin muhtemel olduğu görülmektedir.”

Bu ibareyi anlamak mümkün değildir. Kurul burada yukarıda gösterilen doğru saptamasından saparak, ilgili sözleşme hükmü bir fiyat tavsiyesi olarak yorumlamaktadır. Sanki, Karar’ın 16. ve 18. Paragraflarını birbirinden haberi olmayan değişik kişiler kaleme almış gibidir. Yukarıda metnini verdiğim “Emtiyayı Satma Koşulları” başlıklı (b ve c) madde hükümlerine göre ; *“Çilek Mobilya tarafından sunulan fiyatların sabit veya asgari satış fiyatına dönüşmesinin muhtemel”* değildir. Aksine ÇİLEK, bayiini sabit fiyat uygulamaya zorlamaktadır.

Bu çelişkili yorumlardan sonra Kurul, faturalara ve diğer verilere dayanarak ÇİLEK bayilerinin piyasada farklı fiyatlarda satış yaptıklarını ve ÇİLEK’in bu bayilere bir yaptırım (zorlama) uygulamadığını (bak. Par.17,18) açıklayarak, ÇİLEK’e ceza vermemiştir.

A. Amaç – Etki Konusu

Bu aşamada fiyat belirlenmesine ilişkin sözleşme hükmünü doğru yorumlayarak, değerlendirmeme devam etmek isterim. ÇİLEK’in bu hüküm ile Bayiyi sabit fiyat uygulamak için zorladığı açıktır. Buna karşılık hem fiyatlar farklı oluşmuş, hem de sözleşme hükmü uygulanmamıştır.

Şimdi bu durumu RKHK’nun 4. Maddesi çerçevesinde incelemek isterim. Bayiye sabit fiyat zorlaması içeren Sözleşme hükmü Kanun’un 4. Maddesine açıkça aykırıdır. Fiyat konusundaki bu aykırılık ağır (per se) bir ihlaldir. Piyasada bir etkisi görülmemiş olsa bile Sözleşme hükmünün amacı açıkça rekabetin sınırlanmasıdır. Kanun’un 4. Maddesi amacı veya etkisi rekabeti sınırlamak olan anlaşmaların yasaya aykırı olduğunu belirlemiştir.

Piyasa etkisinin olmaması yasaya aykırılığı gidermez. Olsa olsa ceza tutarının azaltılması sonucunu doğurur.

B. Kurul’un Ceza Politikası

1. Genel Olarak

Yorumlarındaki çelişkiye rağmen, Kurul ÇİLEK bayilik sözleşmesinin fiyat belirleme konusundaki hükmünün yasaya aykırı olduğu görüşündedir. Bu nedenle Karar’ın Sonuç (hüküm fıkrası) bölümünde şu kararı vermiştir:

“2. Bununla birlikte, yetkili satıcılık sözleşmesi hükümlerinin 2002/2 sayılı Tebliğ'e uygun hale getirilmesi gerektiği, aksi takdirde 4054 sayılı Kanun çerçevesinde haklarında işlem başlatılacağı yönünde Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Çilek Mobilya Sanayi ve Pazarlama Ticaret A.Ş.'ye görüş bildirilmesi için Başkanlığın görevlendirilmesine”

Görülüyor ki Kurul ÇİLEK'in ilgili sözleşme hükmünü Tebliğ'e (ve RKHK'na) uygun hale getirmesini emretmektedir. Aksi takdirde yeniden soruşturma açılacaktır. Karar'da yasaya aykırılık saptandığı halde ceza verilmemiştir.

Burada önemli bir ceza politikası sorunu ile karşı karşıyayız. Acaba Rekabet Kurul RKHK'na aykırılık saptadığı halde ceza vermekten kaçınabilir mi? Diğer bir deyimle, yasaya aykırılık halinde ceza vermeğe mecbur mudur?

RKHK'nun para cezalarına ilişkin 16. Maddesi Avrupa Birliği rekabet hukuku Uygulama Tüzüğünden alınmıştır. Ancak RKHK'nun 16. Maddesi ile AB Tüzüğü'nün cezalara ilişkin 23. Maddesi arasında bir fark mevcuttur.

AB Tüzüğü'ne göre para cezası vermekle yetkilendirilmiş olan AB Komisyonudur. Tüzüğün çeşitli bentlerinde aynı ifade vardır :“*The Commission may by decision impose on undertakings and associations of undertakings fines*”“Komisyon bir kararla teşebbüslere ve teşebbüs birliklerine para cezası verebilir.“

Diğer bir deyimle para cezası verip vermemek Komisyon'un takdirine bırakılmıştır. Komisyon isterse kurallara aykırılığı saptayıp para cezası vermekten kaçınabilir.

Buna karşılık RKHK'nun 16. Maddesinin çeşitli yerlerinde “idarî para cezası verir.” Ya da “idarî para cezası verilir.” denmektedir.

Sözel bir yorum ile bu ibarelerden yasaya aykırılığın saptandığı hallerde Rekabet Kurulu'nun ceza vermeğe mecbur olduğu sonucuna varılabilir.

Bir akademisyen olarak ben, eskiden beri bu sözel yoruma katılmadığımı doyurucu gerekçeleri varsa Kurul'un ceza vermeyebileceğini savunmaktayım. Rekabet Kurulu da giderek benim görüşümü benimser hale geldi. Bunun çok rastlanan örneği akaryakıt istasyonları ile ilgilidir.

2. Akaryakıt Örneği

Akaryakıt sağlayıcıları benzin istasyonları ile yaptıkları ve rekabet yasağı içeren yeniden satış anlaşmalarını Dikey Anlaşmalar Muafiyet Tebliği'nin 5. Maddesine uygun olarak beş yıl (ya da daha kısa) bir süre ile yapmakla birlikte, arazî sahibi bayi ile beş yılı çok aşan sürelerde intifa yahut tapuya şerhli kira sözleşmesi oluşturmakta

idiler. Bu suretle araziyi kullanma hakkı sağlayıcıda olduğu için, bayi beş yıldan sonra bir başka sağlayıcı ile çalışma hakkından mahrum oluyordu. Kurul bir süre intifa ve kira sözleşmelerinin özel hukuk konusu olduğunu gerekçe göstererek, “Biz özel hukuk konularına karışmayız.” dedi ve bu sözleşmelere ceza vermedi. 2008 yılında Danıştay 13. Dairesi, rekabet hukukçuları arasında çok ünlü olan bir karar verdi¹.

Bu kararda Danıştay uzun süreli kira yahut intifa sözleşmelerinin mevcut bayilik anlaşması ile birlikte değerlendirilmesine hükmetti. Bunun üzerine Rekabet Kurulu görüşünü değiştirerek, intifa/kira sözleşmelerini de değerlendirmeye aldı. Kurul, Dikey Anlaşmalar Muafiyet Tebliği'nin 5. Maddesindeki beş yıllık süreyi aşan intifa/kira sözleşmelerinin grup muafiyetinden yararlanamayacağını, bunlara bireysel muafiyet de tanınamayacağını kararlaştırdı. Böylece bu kapsamdaki akaryakıt bayilik sözleşmeleri RKHK'nun 4. Maddesine göre soruşturma konusu haline geldi. Ancak Kurul bu ilişkilere ceza vermedi ve bir önaraştırma kararı ile aşağıdaki formülü benimsedi;

“J. SONUÇ

(10) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

1- a) Can Aslan Petrolcülük San. A.Ş.'nin yapmış olduğu dikey anlaşmanın, 20.01.2011 tarihine kadar 2002/2 sayılı Tebliğ ile tanınan grup muafiyetinden yararlandığına, ancak bu tarihten itibaren grup muafiyeti kapsamının dışında kaldığına, b) Söz konusu dikey ilişkiye 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi kapsamında bireysel muafiyet de tanınamayacağına,

2- Bu nedenle, gerekçeli kararın kendilerine tebliği tarihinden itibaren altmış gün içinde aralarındaki dikey anlaşmayı sonlandırmaları gerektiği, aksi takdirde haklarında 4054 sayılı Kanun çerçevesinde işlem başlatılacağı yönünde taraflara 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca görüş bildirilmesi için Başkanlığın görevlendirilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”²

Bugüne kadar Rekabet Kurulu'nun bu görüşünde bir değişiklik olmamıştır. Yani Kurul, RKHK'nun 4. Maddesine aykırılığın söz konusu olabileceği bu ilişkilerde ceza vermemekte, bir ihtar ve talep ile yetinmektedir. Kurul'un bu politikasına akaryakıt

¹ Danıştay 13. Daire, 13 Mayıs, 2008, E. 2006/1604 K. 2008/4196

² Önaraştırma, 23.05.2013, 13-30/405-182 Bu karar, bu konudaki çok sayıdaki Kurul kararına bir örnek olarak verilmiştir. Tüm kararlarda kullanılan formül aynıdır.

bayiliği açısından katılırim. Ama konunun ayrıntısına girmek bu yazımın kapsamı dışındadır.

3. ÇİLEK Olayı

Kararda ele alınan ÇİÇEK olayı, akaryakıt olaylarından çok farklıdır. Burada, bayiin müşterisine uygulayacağı satış fiyatının sağlayıcı tarafından hukukî zorlama ile belirlenmesi söz konusudur. Bayilik sözleşmesinden sağlayıcının amacının rekabeti sınırlayıcı bir fiyat zorlaması olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Piyasada bir etkisi görülme bile salt amacın rekabeti sınırlamak olması RKHK'nun 4. Maddesine aykırıdır. Nitekim Kurul kararda bunu da saptamış ve ÇİLEK'ten ilgili sözleşme hükmünü kaldırmasını istemiştir ama, ceza vermemiştir.

Bayiin satış fiyatını belirlemek per se ve ağır bir ihlaldir. Rekabet Kurulu bu ihlale ceza vermemeyi benimseyebilir. Ancak, bunu yapması için ayrıntılı ve doyurucu bir gerekçeye ihtiyaç vardır. Kararda böyle bir gerekçe yoktur. Bu hali ile karar, tüm ürünlerde bayilik anlaşmaları açısından çok tehlikeli bir emsal oluşturabilir.

Kanımca bu yaklaşımı genel bir ceza politikası olarak benimsemek ve buna genel gerekçe vermek mümkün değildir, olmamalıdır.

Olsa olsa, ürünün özellikleri ya da ilgili teşebbüsün konumu açısından özel bir gerekçe oluşturulabilir. Kanımca, bu da çok zor olmakla birlikte, bu dahi kararda mevcut değildir.

III. Sonuç

Rekabet Kurulu'nun takdir hakkını kullanarak, bazı önaraştırma kararlarında ihlali saptayıp ceza vermemesi sadece bir ihtar ile yetinmesi kanımca doğru ve yerindedir. Ancak, bu kararların emsal oluşturacağı için, Kurul kararları ayrıntılı ve doyurucu gerekçeleri içermelidir.

Kurul'un salt ihtar ile yetindiği kararları ikiye ayırabiliriz.

Kurul belirli bir sektörün ve belirli bir ihlalin özelliklerini göz önünde tutarak tüm sektör için istikrarlı biçimde cezasız ihlal kararları verebilir. Akaryakıt kararlarını buna örnek gösterebiliriz.

Yahut, Kurul belirli bir olayda o olayın ya da ilgili teşebbüsün niteliklerini gerekçe göstererek bireysel bir cezasızlık kararı verebilir. Burada dahi, kararın sağlam gerekçelere dayanması gerekir. Bu yazıda incelediğimiz karar, bir bireysel cezasızlık kararıdır. Ne yazık ki tatminkâr bir gerekçeden yoksundur.

MAKALE

AVRUPA BİRLİĞİNİN REKABET İHLALLERİNDEN DOĞAN TAZMİNAT DAVALARINA İLİŞKİN DİREKTİFİ KAPSAMINDA TÜRK REKABET HUKUKUNA BAKIŞ

Yrd. Doç. Dr. İlhan Yiğit (Istanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi)

1. Direktifin amacı

Direktif madde 1'e bakıldığında amacın, rekabet ihlallerinden zarara uğrayanların zararlarının tam tazmin edilmesi ve böylelikle rekabet ihlallerinin önlenmesi, ayrıca rekabet otoriteleriyle mahkemeler arasındaki işbirliğinin ve ilişkinin düzenlenmesi olduğu görülmektedir.

2. Tazminatın kapsamı

a) Direktif Düzenlemesi (m. 2)

Direktifin 2. maddesi, tazmin edilecek zarar kalemlerini; gerçek zarar, yoksun kalınan kâr (kazanç) ve faiz olarak belirlemiş; medeni cezayı kabul etmemiştir. Ayrıca m. 2/2'de, ihlâl katılanların tazminat davasının davacısı olamayacakları da düzenlenmiştir.

b) RKHK'daki durum

b.1) Medeni Ceza Hakkında (Üç Katı Tazminat)

Bilindiği üzere RKHK m. 58/2'de "*Ortaya çıkan zarar, tarafların anlaşması ya da kararı veya ağır ihmalinin olduğu hallerden kaynaklanmaktaysa, hâkim, zarar görenlerin talebi üzerine, uğranılan maddi zararın ya da zarara neden olanların elde ettiği veya elde etmesi muhtemel olan kârların üç katı oranında tazminata hükmedebilir*".

Görüldüğü üzere RKHK m. 58/2'de, ihlâli gerçekleştirenlerin kastı veya ağır kusurunun bulunduğu hâllerde hâkime, elde edilen veya elde edilmesi muhtemel kârların üç katı oranında tazminata hükmetme imkânını vermiştir.

1970'li yıllarda ekonomik kuralların, özellikle verimlilik ve maliyet/ fayda analizlerinin uygulanması neticesinde, üç katına kadar tazminatın faydaları tartışılır olmuştur. Tartışmaların temelini üç ana husus oluşturmaktadır. Bunlar tazminat davalarının verimliliği artırıcı olmadığı, bunların kötüye kullanılabilmesi ve üç katına kadar tazminatın adil olmadığı, aşırı caydırıcı olduğu noktasında toplanmaktadır.

Buradan hareketle Amerikan rekabet hukukunda, üç katı tazminatın kaldırılması veya değiştirilerek uygulanması yahut olduğu gibi kalması gerektiği ileri sürülmüştür. Değiştirilerek kalmasını isteyenler, tarafların kusurunun derecesinin önem taşıdığı, kasıt veya ağır kusurun bulunduğu hâllerde uygulanması gerektiğini görüş olarak bildirmişlerdir.

TBMM internet sitesinden tespit edebildiğimiz kadarıyla Tasarı'da üç katı tazminat korunmuş, ancak Kurumla aktif işbirliği yapanların ancak zararla sınırlı sorumlu olacakları belirtilmiştir.

Amerika'da getirilen eleştiriler, Clayton Kanunu'nun 4. maddesinde, zarara uğrayanların talebine ve davalıların (ihlâlde yer alanların) kusur derecesine yer verilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Oysa ki RKHK m. 58/2'de, tarafların anlaşması veya kararı (kasıt) yahut ağır kusura yer vermiş, ayrıca davacıların talebi aranmıştır. Bu durumda RKHK m. 58/2'nin daha yerinde bir düzenleme olduğu söylenebilir.

Ancak, Direktif m. 2'de bu tür bir tazminatın kabul edilemeyeceği düzenlenmiştir. Avrupa Birliği mevzuatına uyum sürecinde Direktifin, kanun koyucu üzerinde de etkisi

olduğu söylenebilecektir. Bu durumda RKHK m. 58/2'deki üç katı tazminatın kaldırılması gündeme gelebilecektir.

Amerika rekabet hukuku uygulamasında tazminat davaları (privateenforcement) özel bir yer tutmaktadır ve sayıca çoklukları (Avrupa Birliği'ne ve Türkiye'ye oranla) nedeniyle de rekabet ihlallerinde caydırıcı etki göstermektedir. Bu tür bir tazminatın öngörülmesinin amacı ise, rekabet otoritelerinin bütün rekabet ihlallerini tespit etmelerinin ve cezalandırmalarının mümkün olmaması ve böylelikle tazminat davalarının, ihlalde bulunanların bu nedenle elde edecekleri/edebilecekleri kârları ile ödeyecekleri tazminat arasındaki farkı kazanç olarak görüp, ihlâli tekrarlamalarını önlemeleri, davaları önemsememelerinin engellenmesi gayesinde olduğu söylenebilir.

Soruna bu açıdan bakıldığında üç katı tazminatın kalmasının faydalı olabileceği söylenebilecektir. Buna, davacıların gerçek zararlarını ispatlamalarının zorluğu, ispatın ötesinde ve belki daha fazla zarara uğrayacakları ihtimali de eklendiğinde, bu yöndeki görüş daha kuvvetli bir şekilde savunulabilecektir.

Ancak, BK m. 50/2'deki zararın miktarının tam olarak ispat edilemediği durumlarda hâkimin, hakkaniyete göre zararı belirleyeceğine, RKHK m. 16'daki Kurul'un ceza oranını belirlerken zararın ağırlığını da dikkate alacağına dair hükümlerle birlikte düşünüldüğünde, bu tazminat türünün kaldırılmasının yerinde olacağı savunulması da mümkündür. Böylelikle zarara uğrayanların, üç katı tazminatla zenginleşmeleri ve tazminat davalarının kötüye kullanılmasının engellenmesi mümkün hâle gelebilecektir. Burada belki, RKHK m. 16'daki gayri safi gelirin en fazla %10'una kadar idari para cezasının, ihlâlden elde edilen kazancın çok gerisinde kalabileceği, böylelikle ihlâl edenlerin karşılaştıkları yaptırımların caydırıcı olmayabileceği çekince olarak ileri sürülebilir. Bu tür bir çekince, ceza hukukundaki cezaların belirli olması zorunluluğu ilkesi de gözetilmek kaydıyla, RKHK m. 16'da yapılacak bir değişiklikte giderilebilir.

Sonuç olarak, RKHK m. 58/2'deki üç katı tazminatın kaldırılmasının yerinde olacağını düşünmekteyiz.

b.2) İhlâlde Yer Alanların Davacı Sıfatı

İhlâlde yer alanların davacı sıfatının varlığından kastımız, danışıklı ilişkinin tarafı olanların birbirlerine karşı dava açıp açamayacaklarıdır. Örneğin, sözleşmeler yoluyla rekabet ihlâlinin meydana gelmesi ve sözleşmenin taraflarının rekabet ihlâli nedeniyle bir zarara uğramaları durumunda davacı olup olmayacakları konusu incelenmelidir. Bu konu, haksız fiil hukuku ile ilişkilendirildiğinde, hukuka uygunluk sebepleri arasında yer alan zarar görenin rızası hâlinin, rekabet ihlâline bizzat katılan sözleşmenin diğer tarafı bakımından uygulanıp uygulanmayacağı konusuyla ilişkilidir. BK m. 52/1'e göre "Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir". Doktrinde bu konuda değişik görüşler ileri sürülmüştür. Bir kısım yazarlar ihlâlde yer alanların dava açamayacaklarını, diğerler ise dava açabileceklerini kabul etmektedirler.

BK m. 52/1'den hareket edildiğinde, kendi özgür iradesiyle sözleşmenin tarafı olarak yer alan ve olayların çoğunda da rekabet ihlâlini bilebilecek durumda olan bir kişinin, ortaya çıkan zararda da rızasının bulunduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla her iki ilkenin uygulanmasıyla da danışıklı ilişkinin tarafını oluşturan kişilerin tazminat davasının davacısı olamayacakları sonucu ortaya çıkmaktadır. O halde, kural olarak, kartel üyesi kişilerin, birbirlerine karşı dava açamayacakları söylenebilir.

Bununla birlikte, bu iki ilkenin her olaya istisnasız bir şekilde uygulanması adil olmayan sonuçlar doğurabilir. Gerçekten de, uygulamada rekabet ihlâline neden olan

sözleşmeler, çok farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bu sözleşmelere bakıldığında bunların çoğunluğunun dikey ilişki içerisinde yer alanların katıldığı dikey anlaşmalar olduğu görülmektedir. Dikey anlaşmalarda da genelde bir taraf hâkim durumda bulunmakta ve sözleşme şartları diğer tarafa dayatılmaktadır. Sözleşmenin karşı tarafı, tamamen kendi iradesine dayanmamasına karşın, piyasa dışında kalmamak, hedef hâline gelmemek amacıyla sözleşmeyi kabul etmek zorunda kalabilir. İşte bu tür teşebbüslerin, hâlâ tazminat davası açamayacaklarının kabul edilmesi, kanımızca çok da adil sonuçları beraberinde getirmeyecektir. İşin aslında burada zarar görenin rızasından da bahsetmek mümkün değildir. Ayrıca, sözleşme şartlarının empoze edilmesi, bizzat hâkim durumun kötüye kullanılmasıdır. Dolayısıyla, bir tarafın diğer tarafa sözleşme şartlarını dayatması, diğer tarafın da ekonomik kişiliğini sürdürmek amacıyla sözleşme tarafı olması durumlarında, artık zarar görenin rızasının bulunmadığı ve tazminat davasının davacısı olabileceği kabul edilmelidir. Rekabet ihlâlinden zarar gören kişilerin ihlâlde yer alan bu kişiye karşı dava açıp açamayacakları da ayrı bir sorundur. Bu konuda kanımızca, kusur sorumluluğu esasını benimseyen bir sistemde, ihlâlde yer alan kişinin hiçbir kusuru olmadığı durumlarda dava açılmayacağı sonucuna varılabilir. Ancak, ortada bir rekabet ihlâlinin bulunduğu ve anılan kişinin de ihlâlde yer aldığı, bu nedenle de üçüncü kişilerin zarara uğradığı da ortadadır. Kanaatimizce, burada hiçbir kusurun bulunmadığı şeklinde bir sonuca varmak doğru olmaz; iradesini ortadan kaldıran zorlama olmadığı sürece ortada yine de bir kusur vardır. Dolayısıyla ihlâlde yer alan kişiye karşı da dava açılabilir. Ancak, tazminatın tayininde, şartların kendisine empoze edildiği olgusu da görmezlikten gelinemez. yBK 51 ve 52 hükümlerinde tazminatın belirlenmesinde ve indirilmesinde kusurun derecesinin de dikkate alınacağı düzenlenmiştir. Bu hükümler çerçevesinde hâkim, tazminatı belirlerken ve belirlediği tazminatta indirim yaparken şartların bu kişiye dayatıldığı olgusunu da dikkate almalıdır.

3. Delillerin Elde Edilmesi

a) Direktif Düzenlemeleri (m. 5, 6, 7, 8)

Direktifin geneline bakıldığında, bir tarafın veya üçüncü kişilerin yahut rekabet otoritelerinin elinde bulunan belgelerin veya diğer herhangi bir bilginin elde edilmesi, açıklanması, dosyaya sunulması konusuna özel önem verildiği görülecektir (Direktif m. 5, 6, 7). Hatta mahkeme, bu konudaki emirlerini yerine getirmeyenlere, delilleri yok edenlere, delilleri amacından farklı bir şekilde kullananlara ceza da verebilecektir (m. 8).

a.1) Davanın taraflarının veya üçüncü kişilerin tasarrufundaki delillere erişim (m. 5)

Buna göre davacı taraf (zarar görenler); rekabet ihlâli dolayısıyla uğradıkları zararları ispat etmek bakımından kabul edilebilir, haklı sebepler ortaya koyduklarında mahkeme, davalılara (ihlâlde bulunanlara) veya üçüncü kişilere, delilleri mahkemeye sunma, incelemeye açma emri verebilecektir. Aynı hakka, davacıların ya da üçüncü kişilerin elinde bulunan belge ve bilgiler açısından davalılar da sahiptir (m. 5/1).

Mahkemenin emredeceği deliller, belirlenmiş bir belge grubu olabileceği gibi, mümkün olduğu kadar dar olarak belirlenmek kaydıyla sınırlandırılmış bir delil kategorisi de olabilir (m. 5/2). Mahkeme, bu emrini verirken, bu tür bir isteğin haklılığının somut olarak ispatlanıp ispatlanmadığını, gizli bilgilerin açıklanmasına yol açıp açmadığını dikkate alacak; hiçbir şekilde davayla ilgisi olmayan, içeriği, sınırı belirlenmemiş bilgi elde edilmesine yönelik talimat veremeyecektir (m. 5/3). Ayrıca

mahkeme, tazminat davasıyla ilgili olan gizli bilgilerin, onların korunması için etkin yolları da göstermek kaydıyla, açıklanmasına da karar verebilecektir (m. 5/5).

a.2) Rekabet otoritelerinin dosyalarındaki delillere erişim (m. 6, 7)

Mahkeme, rekabet otoritelerinin elde ettiği, soruşturma dosyalarında bulunan bilgilerin veya belgelerin, amacı veya içeriği yahut doğası gereği tazminat davasıyla ilgili olmak, soruşturmanın etkin bir şekilde sürdürülmesini engellemek kaydıyla, m. 5'teki sınırlar da gözetilmek kaydıyla, dosyaya sunulmasına karar verebilecektir (m. 6/4). Ancak, soruşturmanın yürütülmesiyle ilgili olan teşebbüs yazılarının veya rekabet otoritesinin taraflara gönderdiği yazılarla ihlâlin varlığına ilişkin rekabet otoritelerini bilgilendiren herhangi bir teşebbüs yazısının dosyaya sunulması, sadece rekabet otoritesinin karar vermek suretiyle dosyayı sonlandırdığı durumlarda istenebilecektir (m. 6/5, 6). Bununla birlikte davacı, pişmanlık başvurularıyla ihlâlin varlığına ilişkin teşebbüs başvurularının içeriğindeki belgelerin, rekabet ihlâli ile ilişkili olduğunu kabul edilebilir bir şekilde ispatlarsa, mahkeme bunların da dosyaya sunulmasını isteyebilecektir. Fakat mahkeme, bu durumda davanın diğer taraflarının veya üçüncü kişilerin bu belgelere ulaşmasına izin vermeyecektir (m. 6/7). Dosyaya belgelerin sunulması konusunda haklı sebebe ve davaya ilişkisine dair rekabet otoriteleri, diledikleri takdirde kendi görüşlerini de mahkemeye sunabileceklerdir (m. 6/11).

Direktif m. 7 ise, pişmanlık başvuruları ile ihlâlde bulduklarını kabul edenlerin yazılarının tazminat davalarında delil olarak kullanılamayacağını veya bunlara kendi mevzuatlarında öngörülenden daha öte bir fonksiyon yüklenemeyeceğini; diğer belgelerin ise sadece tazminat davası bakımından kullanılabileceğini düzenlemektedir.

b) Türk Hukukunda Durum

RKHK'da tazminat davalarında mahkemelerin, davanın taraflarının delillere erişim noktasında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. 4054 sayılı Kanun, doğası gereği daha çok Kurul'un delillere ulaşım imkânları (yerinde inceleme, bilgi ve belge isteme) üzerinde durmuştur. Bu durumda sorun genel hükümler çerçevesinde ele alınmalıdır.

b.1) Davanın taraflarının veya üçüncü kişilerin tasarrufundaki delillere erişim

Medenî yargılama hukukunda delillerin toplanması kural olarak taraflara düşen bir görev olarak kabul edilmiştir. Buna "taraflarca hazırlama" ilkesi denilmektedir. Bu ilke uyarınca iddia ve savunmanın dayanağı olan vakıalar ve bunlara ilişkin deliller, taraflarca mahkemeye bildirilir; re'sen araştırma ilkesinin aksine, hâkim delillere kendiliğinden başvuramaz (HMK 194). Bununla birlikte hâkim, HMK m. 31 uyarınca, davanın her aşamasında iki tarafın iddiaları sınırları dahilinde olmak üzere lâzım olan delillerin ibraz ve ikamesini emredebilir. Bu hüküm, rekabet ihlâllerinden doğan tazminat davalarında son derece önem arz etmektedir. Böylece hâkim, dava dosyasından anlaşılıp da o zamana kadar yargı önüne getirilmemiş delillerin getirilmesini emredebilecektir. Belirtelim ki hâkim, istediği tüm delilleri değil, sadece dava dosyasından anlaşılabilen delillerin ibrazını isteyebilecektir. Şüphesiz ki hâkim, bu durumda dahi, ispat yükünün kimin üzerine düştüğü sorununu da dikkate almalıdır.

Rekabet ihlâlinden zarar görenlerin, ihlâlin varlığına (özellikle teşebbüsler arasında bir anlaşma yahut uyumlu eylem bulunduğu) ilişkin bilgilere ve belgelere sahip olmaları zordur. Bu durumda ihlâli gerçekleştiren teşebbüslerin ellerindeki delillere ulaşabilmek önem taşımaktadır. Tarafların belge ibrazı zorunluluğunu düzenlemeyen HMK m. 219'da "Taraflar, kendilerinin veya karşı tarafın delil olarak dayandıkları ve ellerinde bulunan tüm belgeleri mahkemeye ibraz etmek zorundadırlar. Elektronik

belgeler ise belgenin çıktısı alınarak ve talep edildiğinde incelemeye elverişli şekilde elektronik ortama kaydedilerek mahkemeye ibraz edilir” şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır.

Tarafın belge ibraz etmemesi ise HMK m. 220’de düzenlenmiştir. Buna göre; “ibraz istenen belgenin, ileri sürülen hususun ispatı için zorunlu ve bu isteğin kanuna uygun olduğuna mahkemece kanaat getirildiği ve karşı taraf da bu belgenin elinde olduğunu ikrar ettiği veya ileri sürülen talep üzerine sükut ettiği yahut belgenin var olduğu resmî bir kayıtla anlaşıldığı veya başka bir belgede ikrar olunduğu takdirde, mahkeme bu belgenin ibrazı için kesin bir süre verir./Mahkemece, ibraz istenen belgenin elinde bulunduğunu inkâr eden tarafa, böyle bir belgenin elinde bulunmadığına, özenle aradığı hâlde bulamadığına ve nerede olduğunu da bilmediğine ilişkin yemin teklif edilir./Belgeyi ibraz etmesine karar verilen taraf, kendisine verilen sürede belgeyi ibraz etmez ve aynı sürede, delilleriyle birlikte ibraz etmemesi hakkında kabul edilebilir bir mazeret göstermez ya da belgenin elinde bulunduğunu inkâr eder ve teklif edilen yemini kabul veya icra etmezse, mahkeme, duruma göre belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir”. Benzer düzenleme üçüncü kişiler bakımından HMK m. 221’de yer almaktadır.

Öncelikle, belgenin veya ticarî defterin belli parçalarının ibrazını isteyen davacı taraf, mümkün olduğu kadar bu belgelerin içeriğini ve neyi ispat edeceğini açıkça belirtmelidir (HMK m. 194). Böyle bir hüküm getirilmesinin nedeni, davayla ilgisi olmayan belgelerin mahkemeye sunulmasının önlenmesidir. Ayrıca burada kötü niyetli ve karşı tarafın ticarî sırlarını ele geçirmeye yönelik davranışlar da engellenmiş olacaktır. HMK m. 194 hükmünün rekabet hukukuna dayalı tazminat davalarında önemli bir sorun teşkil edeceği açıktır. Zira, davacı taraf, davalılar elinde ne tür bir belge bulunduğu konusunda çoğu kez bilgi sahibi olmayacaktır ki bu durumda belgelerin içeriğinin ve neyi ispat edeceğinin açıkça belirtilmesi çoğu kez mümkün olmayacaktır. Bununla birlikte davacı tarafın, rekabet ihlâli hakkında son derece bilgisiz olduğunu söylemek de olayların gerçeği ile örtüşmez. Bu durumda tazminat davalarına işlerlik kazandırmak bakımından mahkemelerin HMK m. 194 hükmünü, mümkün olduğu kadar davacı lehine yorumlaması gerektiği kanaatindeyiz.

Ayrıca HMK’nın sistematiğine bakıldığında, belli bir belgenin ibrazının esas alındığı görülecektir. Direktifteki gibi, belli tür veya kategori belgenin yahut bilginin elde edilmesi ya da dosyaya sunulması zorunluluğu bulunmamaktadır. Belki HMK m. 400 vd.da düzenlenen delil tespiti yoluna gitmek akla gelebilir. Ancak burada, vakıanın tespitinin esas alınması, delilin kaybolması yahut ileride açılacak davada ileri sürülmesinin zorlaşması şartlarının hukuki yarar olarak kabul edilmesi zorluk oluşturabilecek niteliktedir. Bu tür bir zorunluluğun getirilmesine, ispat yükü bağlamından hareketle de ciddi eleştiriler ve direnmeler gelebilir. Kanaatimizce, Direktifteki düzenlemelere paralel bir biçimde, sınırları belirli, davayla ilgisi ispatlanmış kategori şeklindeki delillerin, ticarî sırlar da gözetilmek kaydıyla mahkeme sunulması zorunluluğu en azından RKHK bağlamında düzenlenmelidir.

b.2) Rekabet Kurulu dosyasındaki belgelere erişim

HMK m. 221 kapsamında hâkim, Rekabet Kurulu’na soruşturma dosyasının ve dosyada yer alan belgelerin ibrazını emredebilecektir. Ancak sorun, soruşturmanın gizliliği ve etkinliği ile ticari sırlar bakımından önem taşıyacaktır.

HMK m. 221, sebebini belirtmek kaydıyla üçüncü kişilerin ya da kurumların delilleri ibraz edemeyebileceklerini düzenlemektedir. Bu durumda Kurul, sebep olarak soruşturmanın gizliliği ve etkinliğini ya da ticarî sırrı ileri sürebilecektir.

Konuya ilişkin düzenleme, RKHK’da ve ilgili düzenlemelerde (Dosyaya Giriş Hakkının Düzenlenmesine ve Ticari Sırların Korunmasına İlişkin Tebliğ) bulunmamaktadır. İlgili

mevzuata bakıldığında, soruşturma açılan teşebbüslerin belgelere erişiminin düzenlendiği görülmektedir.

Bu nedenle RKHK'ya, mahkemenin talebi hâlinde gerek soruşturma dosyasının gerek dosyadaki belgelerin ve bilgilerin, soruşturmanın etkinliğini sağlamak ve ticari sırları da korumak sınırları gözetilmek kaydıyla, dava dosyasına ibrazı zorunluluğunun getirilmesi; soruşturmanın etkinliği ve ticari sır bakımından ise Kurul'un bunlara ilişkin ayrıntılı açıklama getirmesi ve bunlara ilişkin nihaî kararın mahkemece verileceği şeklinde bir hükmün öngörülmesi yerinde olacaktır.

4. Rekabet Otoritesinin Kesinleşen Kararlarının Tazminat Davalarına Etkisi

a) Direktif Düzenlemesi (m. 9)

Direktif m. 9'da, rekabet ihlâlinin varlığına dair rekabet otoritelerinin kesinleşmiş kararlarının mahkemeler tarafından çürütülemeyecek delil (kati delil) olarak kabul edileceğini düzenlemektedir.

b) Türk Hukukunda Durum

RKHK'da konuya ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. HMK m. 165'te sorun, bekletici mesele bakımından ele alınmıştır. Buna göre; "bir davada hüküm verilebilmesi, başka bir davaya, idari makamın tespitine yahut dava konusuyla ilgili bir hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığına kısmen veya tamamen bağlı ise mahkemece o davanın sonuçlanmasına veya idari makamın kararına kadar yargılama bekletilebilir./ Bir davanın incelenmesi ve sonuçlandırılması başka bir davanın veya idari makamın çözümüne bağlı ise mahkeme, ilgili tarafa görevli mahkemeye veya idari makama başvurması için uygun bir süre verir. Bu süre içinde görevli mahkemeye veya idari makama başvurulmadığı takdirde, ilgili taraf bu husustaki iddiasından vazgeçmiş sayılarak esas dava hakkında karar verilir". Doktrinde Kurul kararının mahkemeleri bağlamayacağı, mahkemenin dilerse sorunu bekletici mesele yapabileceği, idare mahkemelerinin kesinleşen aksi yöndeki kararlarının da hüküm uyuşmazlığı oluşturmayacağı ileri sürülmüştür. Yargıtay ise, RKHK'nın Kurula, rekabet ihlâllerini tespit etmek bakımından yetki verdiğini, dolayısıyla mahkemenin Kurul kararını bekletici mesele yapması gerektiğini kabul etmektedir.

Ceza ve adli mahkemeler arasındaki ilişki BK m. 74'te ele alınmıştır. BK m. 74'e göre, "(h)âkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz".

BK m. 74 hükmü, ceza hukuku ile özel hukuk davalarındaki değerlendirmelerin farklı esaslara dayandığından hareket etmektedir. Bununla birlikte doktrinde, ceza mahkemesinin fiilin sanık tarafından işlendiğine yahut işlenmediğine dair yapılan tespitlerin ve bu kapsamda verilen mahkûmiyet yahut beraat kararlarının özel hukuk hâkimini de bağlayacağı ifade edilmiştir.

Bu durumda Kurul'un mahkeme olup olmadığı tartışılmalıdır ki bu konuda verilecek cevap olumsuz yöndedir. Zira Anayasa m. 9 uyarınca yargılama yetkisi, ancak bağımsız mahkemeler aracılığıyla kullanılabilir. Bağımsız mahkemelerin ise, Anayasa m. 138 vd. hükümleri kapsamında hâkim olan ve hâkimlik teminatından yararlanan kişiler tarafından yapılan yargılamayla alakalı olduğu ortadadır. Dolayısıyla, Kurul kararlarının tazminat davasına bakan mahkeme tarafından bağlayıcı olduğu söylenemeyecektir. Bu arada, TBMM internet sitesinden ulaşabildiğimiz değişiklik Tasarısı'nda, bu konuda bir hüküm yoktur; mahkemenin bekletici mesele yapabilme yetkisine yer verilmiştir. Tasarı'da ayrıca, mahkemenin Rekabet Kurumu uzmanlarını bilirkişi olarak belirleyebileceğini düzenlemiştir. Ancak, Kurul kararlarının uzmanların

düzenlediği raporlara dayanması ve çoğunlukla bu soruşturma raporları doğrultusunda Kurul'un karar vermesi karşısında bunun doğru bir tercih olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. Dosyadaki uzmanların sunduğu raporlara dayalı olarak mahkemece atanan uzmanlar inceleme yapacaklarından, aynı kurumda çalışan kişilerden verimli bir değerlendirme beklemek her zaman mümkün olmayabilecektir; ayrıca kurum içerisinde sorunların ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. Bu nedenle Rekabet Kurumunun bilirkişilik mevkiine oturtulmasının doğru olmadığını düşünmekteyiz.

Asıl mesele ise, idare mahkemesi denetiminden geçen ve bu suretle kesinleşen Kurul kararlarının akıbetidir. İdare mahkemesi, ilk derece mahkemesi olarak Kurul kararının yetki, şekil, sebep, konu ve maksat öğelerinden hukuka uygunluğunu yargılayacaktır. Bu yargılamada da, konu unsuru bağlamında, RKHK m. 4 vd.daki hükümlerin ihlâl edilip edilmediğini inceleyecektir. Bununla birlikte idare mahkemesi tarafından verilen karar, tazminat davasına bakan mahkeme açısından kesin hüküm teşkil etmeyecektir. Zira HMK m. 303 uyarınca başka bir mahkemenin verdiği kararın diğer bir mahkeme için kesin hüküm oluşturabilmesi; davanın taraflarının, konularının ve talep ile hüküm fıkrasının aynı olması şartlarına tâbidir. İdare mahkemesi önündeki dava, Kurul kararıyla alakalıdır, tarafları farklıdır ve konusu kararın iptaline ilişkindir. Dolayısıyla bu davanın, tazminat davaları bakımından kesin hüküm teşkil etmesi mümkün değildir.

Kanaatimizce, BK m. 74 hükmünün genel olarak anlaşılması ve olay bazında aynı konuyu ele alan mahkemelerin kararlarının birbirleriyle ilişkisini değerlendirdiği yaklaşımının sergilenmesi yerinde olacaktır. Zira, Kurul kararının iptaline bakan idare mahkemesi de, ihlâlin varlığı ya da yokluğu noktasından değerlendirme yapmakta (idari işlemin konu unsuru açısından), ancak verdiği karar farklılık göstermektedir. Bu durumda tazminat davasına bakan mahkeme, HMK m. 165'ten hareketle, idare mahkemesi kararını bekletici mesele yapabilir.

Öneri olarak da, idare mahkemesinde dava açılmışsa mahkemenin bekletici mesele yapmasının zorunluluğu öngörülebilir.

5. Tazminat Davalarında Zamanaşımı Süresi ve Başlangıcı

a) Direktif Düzenlemesi (m. 10)

Direktif m. 10'a göre zamanaşımı süresi; ihlal sona ermediği ve davacının davranışın rekabet ihlalinin oluşturduğunu, bu ihlâlin zarara sebebiyet verdiğini bilmediği veya bilmesi gerekmediği ve davalıyı tanımlayamadığı sürece işlemeye başlamayacaktır (m. 10/2). Zamanaşımı süresi ise en az beş (5) yıl olmalıdır (m. 10/3). Rekabet otoritesi, tazminat davasına konu ihlâller için soruşturma başlattığında zamanaşımı durmalıdır veya milli hukuk müsaitse kesilmelidir. Duran zamanaşımı ise, rekabet otoritesinin ihlâlin varlığına ilişkin kesinleşmiş kararından (veya diğer herhangi bir karardan) en erken bir yıl sonra başlamalıdır (m. 10/4).

b) Türk Hukukunda Durum

Zamanaşımı bakımından, hangi zamanaşımı süresinin uygulanacağı, ceza zamanaşımı süresinin uygulanabilirliği ile zamanaşımı süresinin başlangıcı önem taşımaktadır.

b.1) Haksız fiil zamanaşımı süresinin uygulanması

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4, 6 ve 7. maddelerinde rekabeti ihlâl eder davranışlar düzenlenmiş ve bunların yasak oldukları belirtilmiştir. Rekabeti ihlâl eder davranışlara, Rekabet Kurulu tarafından idari para cezası (RKHK m. 16, 17, 27/a) verildiği gibi bunların özel hukuk alanına ilişkin sonuçları da bulunmaktadır.

Rekabet sınırlamasının özel hukuk alanındaki sonuçları ise Kanun'un 56 ila 59. maddeleri arasında yer almıştır. İhlâl teşkil eden eylemler neticesinde zarar görenlerin açacakları tazminat davalarının tâbi olacağı zamanaşımı süresi ise Kanun'da düzenlenmemiştir.

Bu durum karşısında, RKHK m. 57 vd. hükümleri uyarınca açılacak tazminat davalarına, temelinde haksız fiil oldukları için Borçlar Kanunu'nun zamanaşımına ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

b.2) BK m. 72'deki ceza zamanaşımı süresinin uygulanabilirliği

BK m. 72 uyarınca "*Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır. ...*".

Görüldüğü üzere her iki madde de, istisnaî olan ceza zamanaşımı süresinin uygulanabilmesi, ceza kanunları uyarınca cezayı gerektiren bir fiilin işlenmiş olmasına bağlıdır. Anılan nedenle RKHK'daki eylemlerin ve bunun sonucunda verilen idarî para cezalarının, bu kapsamda olup olmadığının tartışılması gerekmektedir.

Bilindiği üzere RKHK m. 16 ve 17'de idarî ve nisbî idarî para cezaları düzenlenmiştir. Kanun'un 16. maddesinin 3. fıkrasıyla RKHK 4, 6 ve 7. maddeye aykırı davranan teşebbüslere, teşebbüs birliklerine veya birliklerin üyelerine nihaî karardan bir önceki veya bunun hesaplanmasının mümkün olmaması durumunda nihaî karar tarihine en yakın malî yıl sonunda oluşan ve Kurul tarafından tespit edilen yıllık gayrisafî gelirlerinin yüzde onuna kadar idarî para cezası verileceği düzenlenmiştir. Kanun'un 17. maddesiyle de nisbî idarî para cezaları düzenlenmiş bulunmaktadır. Görüldüğü üzere Kanun'a gerek esas gerek usul bakımından muhalefet edilmesi, idarî para cezasını gerektirmektedir.

Bu idarî para cezalarının tâbi olduğu zamanaşımına ilişkin hâlihazırdaki RKHK'da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Kanundaki "Para Cezaları ve Süreli Para Cezalarında Zamanaşımı" başlıklı 19. madde, 23.01.2008 tarihli 5728 sayılı Kanun'un 578. maddesiyle ilga edilmiştir. Mülga 19. madde uyarınca, Kurul'un para ve süreli para cezaları verme yetkisi beş (5) yıllık zamanaşımı süresine tâbi bulunmaktaydı. Ancak bu hüküm yürürlükten kalktığı için idarî para cezaları bakımından zamanaşımı sürelerinin hangi kanuna tâbi olacağı hususu tartışılmalıdır. 5728 sayılı Kanun'un gerekçesine bakıldığında, artık RKHK'da öngörülen idarî para cezalarının, 30.03.2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 20. maddesinde düzenlenen soruşturma zamanaşımına ilişkin sürelerle tâbi olacağı açıktır.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 20. maddesinde ise soruşturma zamanaşımı süresi para cezasının miktarına bağlı olarak farklı şekilde belirlenmiş ve ayrıca nisbî idarî para cezası gerektiren hâllerde zamanaşımı süresinin sekiz (8) yıl olacağı ifade edilmiştir. RKHK 16/III'te 4, 6 ve 7. maddelere aykırılıklar nisbî idarî para cezasını gerektirdiğinden, Kabahatler Kanunu uyarınca sekiz (8) yıllık soruşturma zamanaşımı süresine tâbi olacağı açıktır.

İşte BK m. 72 ile birlikte düşünüldüğünde, bu sekiz (8) yıllık sürenin rekabete aykırılık dolayısıyla açılan tazminat davalarında da uygulanıp uygulanmayacağı ele alınmalıdır. Bu da yukarıda belirttiğimiz üzere, Kabahatler Kanunu'nun ceza kanunu niteliğinde olup olmadığı ve idarî para cezasını gerektiren fiillerin cezayı gerektirir bir fiil teşkil edip etmediği sorunlarının irdelenmesini gerektirecektir.

Kanaatimizce BK m. 72'den hareketle, rekabet ihlâllerine ilişkin davalarda da zamanaşımı süresi Kabahatler Kanunu'nda öngörülen zamanaşımı süresi kadar olmalıdır. Şöyle ki:

b.2.1)İdari para cezaları 5326 sayılı Kabahatler Kanunu kapsamında değerlendirilen yaptırımlardır. Bilindiği üzere, 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde "cürümler" ve "kabahatler" şeklinde iki ana bölümden oluşmaktaydı. Daha sonra kanun koyucunun benimsediği suç siyaseti gereği Türk Ceza Kanunu içerisinde düzenlenmiş olan kabahatler için 30 Mart 2005 tarihinde 5326 sayılı ayrı bir Kabahatler Kanunu kabul edilmiştir. Konunun ayrı bir kanunla düzenlenmesinin sebebi değişen ekonomik koşulların, idarenin faaliyet alanını çok genişletmiş olması ve buna paralel olarak da idarenin birtakım kamusal faaliyetlerinin genişlemesidir. Bunun doğal sonucu olarak idarî ceza hukuku önem kazanmış, idareye kovuşturma ve cezalandırma yetkisi tanıyan yeni yasalarla birlikte ayrı bir Kabahatler Kanunu'na ihtiyaç duyulmuştur.

b.2.2)İdarî para cezaları, idare hukukuyla bağlantılı olmakla birlikte, asıl olarak ceza hukuku kapsamında düşünülmelidir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin idarî yaptırımlara yönelik tavsiye kararında da belirtildiği üzere, devlet idaresinin büyümesi ve belirli eylemlerin ceza kanunu kapsamından çıkarılması yönündeki eğilim, idarî otoritelere belli yaptırımlar konusunda tasarrufta bulunabilme yetkisinin tanınması sonucunu doğurmuştur (İsmail Yalçın, Tüm Yönleriyle Kabahatler Hukuku, 2007, s. 87). Bu durum, ceza kanunu kapsamından çıkarılan kabahatlerin, ceza hukuku kapsamında olduğunu değiştirmemiştir. Adlî ya da idarî olarak nitelendirilmeleri, sadece "suç" tanımında değişiklik oluşturmakta, bu fiillere yaptırım olarak "ceza"nın uygulanmasını engellememektedir. Dolayısıyla bir fiilin kabahat olarak tanımlanmış olması, onun cezayı gerektirir bir fiil olma vasfını ve bu anlamda ceza hukuku karakterini değiştirmemektedir.

Nitekim bu durumun Anayasa Mahkemesi tarafından da kabul edildiği görülmektedir. Yüksek Mahkeme 01.03.2006 tarih ve 2005/108 E., 2006/35 K. sayılı kararında; *"Zira 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun İkinci Kısımında "Çeşitli kabahatler" başlığı altında düzenlenen fiilleri, ağırlıklı olarak 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 526. ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olan kabahatler oluşturmaktadır. 5252 sayılı Yasa'nın 7. maddesiyle, çeşitli yasalarda hafif hapis veya hafif para cezası olarak öngörülen yaptırımlar idari para cezasına dönüştürülmüştür. Yaptırımın adının yasa ile "idarî" olarak değiştirilmesinin, bu tür yaptırım uygulanacak eylemlerin gerçekte ceza hukuku alanına giren suç olma özelliklerini etkilemeyeceği açıktır"* demek suretiyle kabahatlerin esas itibariyle ceza hukuku karakteri ve cezayı gerektirir fiiller niteliği taşıdığını ve Kabahatler Kanunu'nun ceza kanunları kapsamında olduğunu net bir şekilde ortaya koymuştur (Mahkemenin 09.03.2006 tarih ve 34/37; 06.04.2006 tarih ve 54/47 sayılı kararları da aynı yöndedir).

b.2.3)Kabahatler Kanunu'nun Genel Gereğesinde de ifade edildiği üzere, haksızlık ifade eden fiiller arasında suç veya kabahat olarak bir ayırım yapılması sadece nicelik açısından geçerlidir. *"Bu bakımdan, esasen hukuka aykırı olan ve haksızlık ifade eden fiiller arasında suç veya kabahat olarak bir ayırım yapılması, bir nitelik farkı oluşturmamaktadır. Söz konusu tasnif, haksızlıklar arasındaki nicelik farkına dayanmaktadır. Bu tasnif, haksızlıklar arasında sadece bir işlem farklılığı doğurmaktadır"*.

Diğer taraftan Kabahatler Kanunu'nda Türk Ceza Kanunu'nun birçok hükmüne atıf yapıldığı görülmektedir (örnek olarak bkz. 5, 6, 10, 12, 13. madde hükümleri). Görüldüğü üzere Kabahatler Kanunu, ceza hukukunun bir parçasıdır ve bu nedenle kabahatler cezayı gerektirir fiiller, Kabahatler Kanunu da ceza kanunları olarak kabul edilmelidir. Dolayısıyla idarî para cezası gerektirir fiiller için, haksız fiil sorumluluğu açısından da ceza zamanaşımının işlemesi gerektiği tabiidir.

Nitekim, doktrinde rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarındaBK m. 72 hükmündeki ceza zamanaşımının uygulanabileceğine dair görüşler de bulunmaktadır (bkz. Cengiz, s. 417-421).

b.2.4)Sonuç itibariyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'na tabi olması ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun da ceza kanunları arasında bulunması nedeniyle rekabet hukukuna aykırılıktan doğan haksız fiil tazminatının da ceza zamanaşımına tâbi olduğu açıktır. Kabahatler Kanunu'nun 20. maddesinin üçüncü fıkrasında ise "*Nispi idari para cezasını gerektiren hallerde zamanaşımı süresi sekiz yıldır.*" hükmüne yer verilmiştir. Dolayısıyla bu tür davalarda zamanaşımı süresi sekiz (8) yıl kabul edilmelidir.

İşin esasında, doktrinde ve Yargıtay kararlarında vurgulandığı üzere, bir eylemin hem cezaî hem de özel hukuk sonucu varsa, bunların tâbi olduğu zamanaşımı süresinin de aynı olması gerekir. Bir fiilin devlet tarafından cezalandırılabilirdiği süre, özel hukuka ilişkin tazminat davalarına da tesir etmelidir. Zarara uğrayanların daha az bir zamanaşımı süresine tâbi kılınması, devletin o fiili cezalandırabilmesine, buna karşılık kişilerin haklarını mahkemelerde arayamamalarına neden olur ki bu da adaletsizlik ve mantıksızlık doğurur. Bu nedenle kanun koyucu, BK m. 74 ile ceza davası zamanaşımı ve tazminat davası zamanaşımını uyumlu hâle getirmek istemiştir. Nitekim Oğuzman/Öz, hukuka aykırı bir fiilin cezalandırılabilirdiği sürece haksız fiil sorumluluğunun da devam etmesinin tutarlılık bakımından gerekli olduğunu, ceza davası açılması zamanaşımına uğramadan tazminat davası açma hakkının zamanaşımına uğramasının uygun olmayacağını ifade etmektedir (M. Kemal Oğuzman/ M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2005, s. 526. Aynı yönde bkz. Mehmet Erdem, Özel Hukukta Zamanaşımı, İstanbul 2010, s. 137. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da, 18.11.1981 tarih ve 4-231/744 sayılı kararında aynı sonuca varmıştır. Karar için bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

b.3) Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı Bakımından

Rekabet ihlalleri dolayısıyla açılan tazminat davalarında önem taşıyan bir diğer husus da, zamanaşımı süresinin ne zaman başlayacağı, bir diğer deyişle sürenin, Rekabet Kurulu kararının kesinleşmesinden sonra mı hesaplanması gerektiğidir.

Bu konuda, RKHK m. 57 vd. hükümlerinde herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla sorunun, rekabet ihlallerinin niteliği ve Yargıtay uygulaması kapsamında ele alınması gerekecektir.

Rekabet ihlâli teşkil eden eylemler, genelde tek bir davranış olarak değil, bir plân dahilinde olmak üzere belli bir süreyi kapsayan eylemler süreci şeklinde gerçekleşirler; dolayısıyla devam eden tek bir eylem olarak nitelendirilmeleri mümkündür. Ayrıca, bu tür eylemlerin, hem varlığı hem de Kanuna aykırılığı konusunda net bir tespit bulunmak mümkün değildir.

Rekabete aykırı davranışların varlığı noktasında en büyük tereddüt, özellikle RKHK m. 4'te düzenlenen ihlâl hâlleridir. Teşebbüsler arasındaki danışıklı ilişki, son derece gizli bir anlaşmaya veya uyumlu eyleme dayanmakta, davranışlar arkasında yatan teşebbüsler arasındaki bağlantı, Kurul gibi uzman kuruluşların derinlemesine ve özel yetkiyi gerektirir incelemeleri olmaksızın tespit edilememektedir. Aynı durum hâkim durumun kötüye kullanılmasında da söz konusudur (RKHK m. 6).

Borçlar Kanunu'nun haksız fiile ilişkin zamanaşımı süresini, zararın ve failin öğrenilmesinden itibaren başlatması, fiile temel teşkil eden eylemlerin hukuka aykırı olduğunu zarara uğrayanların ilk etapta tespit etmelerinin son derece kolay olduğu gerçeğine dayanmaktadır. Gerçekten de BK'nın ortaya koyduğu varsayım, bir kişinin son derece basit bir değerlendirmeye hukuka aykırı görebileceği davranış üzerine oturtulmuştur. Bu varsayım temel teşkil eden davranışlar; bir kişinin başkasının

malına zarar vermesi, diğerini yaralaması gibi genel davranış kurallarına aykırılık teşkil eden eylemlerdir. Haksız fiilde hukuka aykırılığın, genel davranış kurallarına aykırılık şeklinde ortaya çıkacağı doktrin tarafından oybirliğiyle kabul edilmektedir. İşte mesele, genel davranış kurallarına aykırılık olduğundan, bunun hukuka aykırılığının bilinmesi de son derece kolaydır ve o yüzden zamanaşımı süresi, zararın ve failin öğrenilmesinden itibaren başlatılmıştır.

Aynı varsayım, rekabet ihlalleri bakımından söz konusu değildir. Rekabet ihlallerinin gösterdiği karmaşık yapı, ihlâlin unsurlarının belirlenmesinin ayrıntılı bir analizi gerektirmesi ve rekabet hukukunun yeni bir hukuk dalı olması hasebiyle teşebbüsler nezdinde tam olarak algılanamaması gibi sebepler, zarara uğrayanlar bakımından karşılaşılan güçlüklerdir. Yaşanan bu zorluklar, ihlâlin varlığının ve şartlarının oluştuğunun tespit edilmesini son derece önemli kılmaktadır. Bu noktada da, Rekabet Kurulu'nun ve Danıştay'ın (yeni düzenlemeyle idare mahkemelerinin) kararları, son derece önem arz etmektedir.

Haksız fiil hukukunda, bir yıllık zamanaşımı süresinin zararın ve failin öğrenilmesinden itibaren başlatılması, fiilin hukuka aykırı olduğunun bilinmesi şartının dışlandığı anlamına gelmemektedir. eBK m. 41'deki "haksız bir surette", TBK m. 49'daki "hukuka aykırı bir fiille" şeklinde ifade edilenler, haksız fiilin bir unsurudur. eBK m. 41'in kenar başlığı "mesuliyet şartı"dir. Dolayısıyla tazminat davası açacakların, ilk olarak değerlendirmeleri gereken konu, fiilin hukuka aykırılığı, haksız olduğudur. Bu tür bir inceleme yapmaksızın, bir başkası tarafından zarara uğrayan herkesin, zararı ve faili tespit ettikten sonra dava açması gerektiğini ileri sürmek, hem eBK ve TBK'nın sistematığına hem de hayatın olağan akışına aykırıdır. İşin esasında, yukarıda belirttiğimiz üzere, eBK m. 60'ta ve TBK m. 72'de zamanaşımı başlangıcının, zararın ve failin öğrenilmesinden itibaren başlatılması, davacıların genel davranış kurallarına aykırılık şeklinde ortaya çıkan eylemlerin, hukuka aykırılığını, haksız bir surette işlendiğini rahatlıkla değerlendirebilecekleri varsayımına dayanmaktadır. Bu varsayımın geçerli olmadığı her tür olasılıkta, fiilin hukuka aykırılığının tespiti, zamanaşımı süresinin başlangıcı bakımından özellikle önem taşımaktadır.

Bu hukukî ve fiilî gerçeklerden hareketle Yargıtay, rekabet ihlallerine dayalı tazminat davalarının Kurul kararının kesinleşmesinden itibaren açılacağını kabul etmiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 23.06.2006 tarih ve 2005/3755 Esas, 2006/7408 Karar sayılı kararında (karar için bkz. Pelin Güven, Rekabet Hukuku, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2008, s. 777) ise aynen,

"... Mahkemece de davalının eylemlerinin 4054 sayılı Yasaya aykırı olduğu kabul edilerek tazminata hükmedilmiştir. Hükme dayanak yapılan 4054 sayılı Yasa'nın 4 üncü maddesindeki rekabeti bozma, engelleme ya da kısıtlama niteliğindeki eylemlerin ve aynı Yasanın 6. maddesindeki "hâkim durumun kötüye kullanılması" hâllerinin varlığı hâlinde 4054 sayılı Yasa'nın ...maddelerinde ihlâlin nasıl engelleneceği ve yetkili birim tespit edilmiştir. Böyle bir durumda, Rekabet Kurulu'nun harekete geçeceği 4054 sayılı yasanın ...maddelerinde Kurulun soruşturma usulü ve Kurul kararlarına karşı ancak Danıştay'a başvurulabileceği anılan Yasa'nın 55 inci maddesinde belirlenmiştir.

4054 sayılı Yasanın 57 ve 58 inci maddelerinde ise rekabeti önleyici eylemlerin tespitinden sonraki tazminat talepleri düzenlenmiş, tazminat taleplerinde adli yargı görevlidir. Tazminata karar verebilmek için, ilgili anlaşma veya uygulamanın 4054 sayılı Yasa'ya aykırı olup olmadığının saptanması zorunludur ki, bu tespit için öncelikle Rekabet Kurulu ve Kurul kararlarına karşı da Danıştay görevlidir. Bu nedenle mahkemece, öncelikle davacının bu davadan önce 4054 sayılı Yasa'ya göre Rekabet

Kurulu'na başvurup başvurmadığının araştırılması, başvurmuşsa, davalı eylemlerinin 4054 sayılı Yasaya aykırılığının tespiti yönünden, bu başvuru neticesinin kesinleşmesini bekleyerek sonuca göre karar vermesi, Rekabet Kurulu'na davadan önce başvurmamışsa eldeki bu davanın Rekabet Kurulu'na başvurma olmadan dinlenemeyeceği ve henüz dava açma zamanı gelmediği nazara alınarak karar vermesi gerekirken, bu hususları yerine getirmeden işin esasına girilerek, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmadığından kararın davalı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir...”

şeklinde hüküm kurmuştur.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 01.11.1999 tarih ve 3350/6364 sayılı kararında (karar için bkz. Erdoğan Moroğlu/Abuzer Kendigelen, İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 9. Baskı, İstanbul 2010, s. 1447) ise,

“... davada yer alan talebin açıklanan niteliği gözetildiğinde, tazminata karar verilebilmesi için öncelikle 4054 sayılı Yasanın yetkili kıldığı “Rekabet Kurulu” tarafından hâkim durumun kötüye kullanılmış olduğunun saptanması gerekir. Mahkemece bu yön gözetilerek, davacı tarafın anılan yasa kapsamında Rekabet Kurumuna başvuruda bulunup bulunmadığının araştırılması, böyle bir müracaat yoksa yapılacak başvurunun ön mesele olarak sonucunun beklenmesi gerekirken bu husus düşünülmeden yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmemiştir...”

gerekçesiyle bozmuştur. Görüldüğü üzere Yargıtay, tazminat davalarının ancak Kurul kararından sonra açılabilmesini kabul etmekle tazminatın talep edilebilmesinin koşulunun Kurul kararı olduğunu ifade etmektedir. Bilindiği üzere zamanaşımı, alacağın veya talep hakkının talep edilebilirliği mümkün olduğu sürece söz konusudur. Bir hakkın talep hakkını henüz içermemesi durumunda, örneğin alacağın müeccel olması hâlinde, artık zamanaşımı süresi de başlamayacaktır. Yargıtay anılan kararlarıyla, zamanaşımı süresinin ancak Kurul kararının yargı süreci sona ermesinden, yani kesinleşmesinden sonra başlaması gerektiğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Gerçekten de kararlara yakından bakıldığında, Kurul'un rekabeti ihlal eder davranışları tespit eden kararının kesinleşmesinden önce mahkemelerin davaya bakamayacakları sonucu ortaya çıkacaktır. Zarara uğrayanların Kurul'a başvurusunun zorunlu olduğu ve bu konuda kesinleşmiş bir karar olmaksızın dava açamayacakları gerçeği karşısında, zamanaşımının Kurul kararından bağımsız olarak düşünülmesi mümkün değildir.

Yargıtay, istikrar kazanan kararlarında, haksız fiilin aynı zamanda cezayı müstelzim bir fiil olması hâlinde eBK m. 60/1'deki sürenin uygulanabilmesi bakımından, ceza kovuşturması devam ettiği sürece zamanaşımı süresinin işlemeyeceğine, bir (1) yıllık sürenin de ceza kararının kesinleşmesinden sonra başlayacağına karar vermiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 10.03.2010 tarih ve 4-111/137, 22.02.2012 tarih ve 2011/4-460 E., 2012/89 K.; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 13.06.2012 tarih ve 5367/10302, 13.06.2012 tarih ve 6502/10323, 27.06.2012 tarih ve 5648/11203 sayılı kararları için bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

6. Zarar Verenlerin Müteselsil ve Bireysel Sorumlulukları

a) Direktif Düzenlemesi (m. 11)

Direktif m. 11'de, rekabet ihlâlini birlikte gerçekleştirenlerin zarar görenlere karşı müteselsil sorumlu oldukları ve bunlardan herhangi birinden zararın tamamının talep edilebileceği düzenlenmiştir (m. 11/1). Bununla birlikte, Avrupa Birliği düzenlemesi uyarınca zarar veren teşebbüs, küçük veya orta ölçekli ise (ihlâl zamanında ilgili piyasa payı %5'in altında olmalı) ve tazminat miktarı onun mahvına sebep olacaksa, sadece kendisinin doğrudan veya dolaylı alıcılarına karşı sorumlu olacaktır. Eğer bu teşebbüs, ihlâlin gerçekleşmesine sebep olmuşsa ya da öncesinde rekabeti ihlâl

ettiği kabul edilmişse (başka bir olay için olmalı) bu takdirde bu sınırlama uygulanmayacaktır (m. 11/2).

Ayrıca pişmanlık uygulamasından yararlanan teşebbüslerin de, zarar miktarı kadar kendi doğrudan veya dolaylı alıcılarına yahut sağlayıcılarına karşı sorumlu olacakları belirtilmektedir (m. 11/4, 5).

b) Türk Hukukunda Durum

BK m. 61 uyarınca birlikte zarar verenler, zarara uğrayanlara karşı müteselsilen sorumludurlar. Dolayısıyla Direktif yönünde bir düzenleme zaten hukukumuzda bulunmaktadır.

Türk hukukunda, zarar verenin ekonomik durumun doğrudan tazminat hesabında dikkate alınacağına ilişkin direkt bir hüküm bulunmamaktadır. Sadece BK m. 52/2'de, "zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir". Ancak bu tazminattan indirim sorunuyla alakalıdır, yoksa sorumluluğun baştan itibaren sınırlandırılmasıyla ilgili değildir. Bununla birlikte müteselsil sorumluların iç ilişkide zararı nasıl paylaşacaklarını düzenleyen BK m. 62'deki kusur oranları ile yarattıkları tehlike esasları, burada uygulama alanı bulabilir. Dolayısıyla, piyasa payı düşük olan teşebbüslerin, zararın varlığına katkılarının azlığı ileri sürülerek, iç ilişkideki sorumlulukları sınırlandırılabilir. Ancak bu hüküm de, sorumlu olunanların sınırlandırılmasına sebebiyet vermemektedir.

Aynı şekilde pişmanlık uygulamasından yararlanmak, sadece Kurul'un ya hiç para cezası vermemesine ya da para cezasında indirim sebebiyet vermektedir. Bu tür bir başvuru, tazminat davası bakımından etkili kabul edilmemelidir. Zira, pişmanlık başvurusunda bulunmuş olsa da, ihlâlin varlığı ve bu nedenle zararın doğduğu yadsınamaz bir gerçektir. Dolayısıyla, pişmanlık başvurusunda bulunan teşebbüslerin, sorumluluğunun ve sorumlu oldukları teşebbüslerin sınırlandırılması Türk hukukunda bir karşılık bulamamaktadır.

Direktif düzenlemelerinde getirilen çözümlerin, eğer uyum sürecinde kabul edilirse Türk hukukuna etki edeceği şüphesizdir. Ancak bu yönde getirilecek düzenlemeler, sorumluluk hukukunun temelini değişmesi neticesini doğurabilecektir.

7. Zararın Yansıtılması (Aktarılması) ile Yansıma Zararları

a) Direktif Düzenlemesi (m. 12, 13, 14, 15).

Direktif m. 12'ye göre rekabet ihlali sonucu olan aşırı fiyatlandırmanın doğurduğu zarar, zarara uğrayanların doğrudan veya dolaylı alıcı olup olmadıklarına bakılmaksızın, bütünüyle tazmin edilmelidir. Bununla birlikte tazminat, davacının uğradığı zararı aşan bir şekilde tayin edilmemelidir (m. 12/1). Ayrıca zarara uğrayan teşebbüs, aşırı fiyatlandırmayı kendi alıcılarına yansıtamadığı oranda kazanç kaybını da talep edebilecektir (m. 12/3). Madde, mahkemeye, aşırı fiyatlandırmanın ne kadarının yansıtıldığını tahmin edebilme noktasında da yetki vermiştir (m. 12/5).

Direktif m. 13, davalının zararın yansıtıldığını savunma olarak ileri sürebileceğini ve ispat bakımından da davacıdan veya üçüncü kişilerden gerekli belgeleri talep edebileceğini düzenlemektedir (m. 13).

Dolaylı alıcılar da, zararın kendilerine yansıtıldığı oranda olmak üzere davacı sıfatına sahip olabileceklerdir. Bu durumda davacı olan dolaylı alıcılar, davalıdan ve üçüncü kişilerden gerekli belgeleri talep edebileceklerdir (m. 14/1). Dolaylı alıcı, davalının rekabet ihlâline katıldığını, bu ihlâlin davalının doğrudan alıcılarına veya sağlayıcılarına aşırı fiyatlandırma sonucunu doğurduğunu ve kendisinin ihlâlin söz konusu olduğu ürünleri yahut hizmetleri satın aldığını ispatlarsa, aşırı fiyatlandırmanın yansıtıldığı mahkemelerce kabul edilecektir (m. 14/2). Bununla birlikte davalı taraf, aşırı fiyatlandırmanın bütünüyle dolaylı alıcıya (davacıya)

yansıtılmadığını, mahkemeye ikna edici bir şekilde ispatlarsa, savunma olarak ileri sürebilecektir (m. 14/2).

Nihayetinde tedarik zincirinin farklı halkalarında yer alan teşebbüsler de, rekabet ihlâlinden zarar gördükleri oranda dava açabileceklerdir. Ancak bu imkân, hiçbir şekilde davalıların zarardan fazla tazminatla sorumlu olmalarına yahut bir sorumluluk yüklenmemelerine sebebiyet vermemelidir (m. 15/1). Burada daha çok, yansımaya zarardan bahsetmek mümkündür.

b) Türk Hukukunda Durum

b.1) Zararın Yansıtılması Halinde (Dolaylı Alıcıların Davacı Sıfatı)

Rekabetin sınırlanmasından dolayı rakip teşebbüslerin veya rekabeti ihlâl eden teşebbüsün müşterilerinin zarara uğrayacağı tartışma dışıdır. Zaten, RKHK m. 58'de bu iki grubun dava açabileceği açıkça düzenlenmiştir. Gerçekten de, rekabetin sınırlanmasından zarar görenlerin, ödedikleri bedelle, rekabet sınırlanmasaydı ödemekte olacakları bedel arasındaki farkı zarar olarak talep edebileceklerine ilişkin düzenleme açıkça müşterilerin dava açma hakları olduğunu öngörmektedir. RKHK m. 58/ 1, c.2'de geçen rekabetin sınırlanmasından etkilenen rakip teşebbüslerin bütün zararlarının tazminini isteyebileceklerine yönelik ifade de rakip teşebbüslerin, zarara uğramışlarsa dava açabileceklerini net bir şekilde göstermektedir. Hemen belirtelim ki, tazminat davasını sadece rakip teşebbüsler değil, potansiyel rakipler de açabilir. Rekabetin sınırlandırılması, diğer teşebbüslerin faaliyetlerini zorlaştırarak piyasada etkin bir şekilde yer almalarını engeller. Rakip teşebbüslerin piyasa paylarının azalmasına bağlı olarak uğradığı zararların tazmin edilebilmesi, ancak ve ancak bunlara dava açma hakkının tanınmasına bağlıdır.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz üzere rakiplerin ve müşterilerin dava açma hakları tartışmasız olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, gerek rakip teşebbüslerin gerek müşterilerin, oluşan bu zararlarını kendi müşterilerine ve nihayetinde de tüketicilere yansıtılmaları durumunda, hâlâ tazminat davasının davacısı olabilecekleri hususu tartışmalıdır. Örneğin, danişıklı ilişki veya hâkim durumun kötüye kullanılması sonucu fiyatlar yükselmiş ve bunların müşterileri bu yüksek fiyattan mal almak zorunda kalmışlar ve fakat kârlarını da ekleyerek aldıkları ürünleri kendi müşterilerine veya tüketicilere satmışlarsa, artık burada zararın yansıtıldığı kişilerin mi yoksa rekabetin sınırlanmasına doğrudan maruz kalanların mı dava açabilecekleri üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Hemen belirtelim ki Kanun'da bu yönde açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

Amerikan rekabet hukukunda kartelden direkt olarak yüksek fiyatlarla mal alan doğrudan alıcının, zararını sonraki alıcılara yansıtıp yansıtmadığı önemli olmaksızın, dava açabileceği *Hannover Shoe, Inc. v. United Shoe Machinery Corp.* kararıyla kabul edilmiştir. Anılan kural Illinois Brick davasında bir kez daha tekrarlanmış ve zararın yansıtıldığı savunması dinlenmemiştir. Böylelikle Amerikan hukukunda doğrudan alıcıların dava açma hakkı tanınırken, dolaylı alıcıların dava açma hakkı kabul edilmemektedir. Ancak bu kural mutlak olarak da uygulanmamaktadır. Her ne kadar tazminat davasıyla ilgili değilse de, rekabete aykırı uygulamaların durdurulmasını (injunction) dolaylı alıcılar da dava edebilmektedir. Tazminat davası bakımından tanınan istisna, doğrudan alıcının zararının tamamını yansıttığının kolayca ispatlanabildiği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu duruma verilen örnek, her yıl sabit miktarda mal satımını, belli oranda kâr eklenerek, konu alan sözleşmelerdir.

Türk doktrininde ise ağırlıklı olarak, zararın yansıtıldığı dolaylı alıcıların dava açabilecekleri kabul edilmiştir. Bu konuda sadece iki yazar (Sanlı ve Sayhan), hem bu davaların ispat sorunuyla karşılaşacağını, ekonomik olmadığını ve normun

koruma amacına girmediğini ileri sürerek, dolaylı alıcıların (özelde tüketicilerin) dava açma haklarının bulunmadığını ileri sürmektedirler.

Kanımızca zararın yansıtılması durumunda, hangi zararların hangi oranda yansıtıldığı meselesi önem kazanmaktadır. Eğer talep esnekse ve bu yüzden artan fiyatlar dolayısıyla talep, ikamesi olan başka mallara kaymış ve bu nedenle de rekabet ihlâlinin doğrudan muhatabı olan teşebbüs, elindeki malı satamamışsa veya kâr mahrumiyetine maruz kalmışsa, bu durumda artık davanın, anılan teşebbüs tarafından açılabilmesi kabul edilmelidir. Şüphesiz ki bu durumda dahi, zararın bir miktarı teşebbüsün müşterilerine yansıtılmış olabilir. Anılan hâlde, müşteriler fiilî zarara, satışları azalan teşebbüs ise kâr mahrumiyetine uğramış olacaktır. Anılan nedenle müşteriler, fiilî zararlarına; teşebbüs ise kâr mahrumiyetine dayalı olarak tazminat davasını açabilecektir. Görüldüğü üzere bahse konu olayda teşebbüs, yansıttığı oranda zararına ilişkin olarak tazminat talep edemeyecektir; çünkü anılan hâlde, ne fiilî zararı ne de yoksun kalınan kârı söz konusudur. Teşebbüsün yoksun kalınan kârı ise satamadığı mallar nedeniyle uğradığı zarardır. Bahsedilen durumda, müşterinin zararı ile teşebbüsün zararı örtüşmemektedir. Bu nedenle aynı zararın iki kez tazmin edilmesiyle karşılaşılmaz.

Buna karşılık, talebin esnek olmadığı durumlarda ise müşterilerin veya tüketicilerin taleplerinin başka ikame mallara kayması söz konusu olmaz; zira burada ilgili malın alternatifi bulunmamaktadır. Bu hâl karşısında tüketiciler veya müşteriler, fiyatların artmasına karşın, ya mala ilişkin taleplerini sürdürecektir ya da ilgili malı almaktan vazgeçeceklerdir. İlgili mala olan talebin devam etmesinde, artık zarar, müşteriye veya tüketiciye yansıtıldığından, teşebbüsün herhangi bir zararı söz konusu olmayacaktır ki bu durumda tazminat davası açma hakkının müşteriye ya da tüketiciye tanınması yerinde olacaktır. Bununla birlikte, ilgili olan mala talepte bir azalma söz konusuysa, artık teşebbüsün yoksun kalınan kârı gündeme gelecektir. Şüphesiz ki, talepte azalma ilgili teşebbüs bakımından, malların elinde kalması gibi fiilî zararlara da yol açabilir. İşte bu hâlde, teşebbüsün hem fiilî zararına hem de yoksun kalınan kârına ilişkin olarak dava açabileceği kabul edilmelidir.

Yukarıda yaptığımız açıklamalarımızı özetlersek, zararın ayrıştırılabilir olduğu durumlarda, zararı kim yükleniyorsa, o kişinin dava açma hakkı vardır. Zarar söz konusu olmaksızın bir kimsenin tazminat davası açması söz konusu olamaz; zira sorumluluk hukukunun temelinde hukuka aykırı bir fiil dolayısıyla zarara uğramak yatmaktadır. Salt hukuka aykırılık, tazminat davasında sübjektif hak sahibi olmayı gerektirmez.

Bahsedilen konuları ifade edecek bir düzenleme ise RKHK'da bulunmamaktadır. Anılan nedenle RKHK m. 57'nin zararın yansıtılmasını da dikkate alacak bir şekilde kaleme alınması gerekir. Kanaatimizce madde metnine "zararın yansıtıldığı oranda müşterilerin veya tüketicilerin dava açma hakkı vardır" şeklinde bir cümle eklenmesi yerinde olacaktır.

b.2) Yansıma Zararları Halinde

Rekabete aykırı bir davranış, doğrudan yöneldiği kişi veya kişilere zarar vermenin yanında buna bağlı olarak bu kişi veya kişilerle bağlı olanlara da zarar vermektedir. Örneğin dışlayıcı uygulamalar nedeniyle piyasa dışına çıkmak zorunda kalan ve belki de bu yüzden iflâs eden teşebbüs yanında, alacaklıları tam olarak alamayan alacaklılar, kredi veren bankalar, işini kaybetmek durumunda kalan işçiler ve kâr veya tasfiye payı alamayan pay sahipleri de zarara uğrama ihtimali içindedirler. İşte bu kişilerin zararlarının tazmin edilip edilmeyeceği yansıma zararlarının tazmini meselesiyle ilgilidir. Açıkladığımız üzere, yansıma zararları, hukuka aykırı bir fiile maruz kalan kimseden başkasının da, bu fiilden dolayı uğradığı zararlarıdır. Bilindiği

üzere bu tür zararların tazmin edilebilmesi, ortada bu konuda açık bir hükmün bulunmasına bağlıdır; yani zarar ile hukuka aykırı fiil arasında hukuka aykırılık bağı var olmalıdır. Normun koruma amacı da bu noktada devreye girmekte ve tazminat sorumluluğunu, yani tazmin edilebilir zararları sınırlandırmaktadır. Bu konuda RKHK'ya bakıldığında, bu kişilerin zararının tazmin edilebileceği noktasında herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Kaldı ki rekabet hukuku, sadece rekabete aykırı davranışların doğrudan sonuçları olan zararları tazmin etmeye yöneliktir. Bu nedenle de bu tür zararlar, normun koruma amacı teorisi çerçevesinde bile tazmin edilebilir değildir. Özetle, Kanunda bu konuda herhangi açık bir hükmün bulunmaması, kaldı ki RKHK m. 57'nin bu tür zararları da tazmin etmek amacını taşımaması karşısında, yansıma yoluyla zarara uğrayanların zararlarını dava edemeyecekleri, bunların davacı sıfatını taşımayacakları kabul edilmelidir.

8. Zararın Hesaplanması

a) Direktif Düzenlemesi (m. 17)

Direktif m. 17'ye göre, davacı zarara uğradığını ispatlamakla birlikte zararın miktarını ispatlamak noktasında güçlükle karşılaşıyorsa, mahkeme, zararın varlığını belirleme (tahmin etme) konusunda yetki sahibidir (m. 17/1). Kartel uygulamalarının zarara yol açtığına kâr olarak kabul edilmesi gerektiği, ancak davalının bu karineyi çürütebileceği de ayrıca düzenleme altına alınmıştır (m. 17/2). Mahkemenin talebi üzerine ulusal rekabet otoritesi, ihlalin doğurduğu zararın belirlenmesi konusunda mahkemeye yardım edebilecektir (m. 17/3).

b) Türk Hukukunda Durum

BK m. 50, zararın gerçek miktarını ispat etmenin mümkün olmadığı durumlarda hâkime, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri dikkate alarak onu hakkaniyete uygun olarak tayin etmek yetkisini vermiştir. Hâkimin bu yönde takdir hakkını kullanması, daha çok, kâr mahrumiyeti gibi ispatın zor olduğu durumlarda ortaya çıkacaktır. BK m. 50, müstakbel ve olası zararlarda da uygulama alanı bulabilecektir.

Zararın ispatının gerektiği her hâlde değil, ancak zararın varlığının kesin olduğu ancak ispatın zor veya mümkün olmadığı durumlarda BK m. 50 uygulanacaktır. Yoksa diğer hâllerde BK m. 50 uyarınca zarara uğrayan iddiasını ispat etmek yükümlülüğü altındadır.

Rekabet ihlallerinde oldukça sık uygulanabilecek hükümler arasında BK m. 50 yer almaktadır; zira rekabet ihlallerine dayalı tazminat davalarında ispat güçlüğü son derece önemli bir meseledir. RKHK m. 57'de her türlü zararın, RKHK m. 58'de bütün zararların talep edileceği ifadeleri karşısında ve ayrıca RKHK 58/ l'de yer alan elde etmeyi umdukları bütün kârlardan bahsedilmesi, tazminat davalarında fiilî zararın yanında yoksun kalınan kârın ve ayrıca müstakbel ve olası zararların da tazmin edileceği açıktır. Ayrıca ispat güçlüğü, sadece bu tür zararlarda değil, fiilî zararın kendisinde de ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla BK m. 50'nin fiilî zararları dışladığı şeklinde bir yaklaşım doğru değildir. İşte ispat güçlüğü karşısında, hâkim devreye girecek ve hakkaniyete göre zarar miktarını tayin edecektir. Davacı BK m. 50'nin uygulandığı durumlarda zararın gerçek miktarını ispat etmek durumunda değilse de, zararın varlığına ilişkin delilleri, hâkime takdir yetkisi tanıyacak şekilde ortaya koymalıdır. Bu tür deliller ortaya konulmaksızın, hâkimin soyut iddialara dayalı olarak tazminat miktarını belirlemesi mümkün değildir.

Halin mutad cereyanından anlatılmak istenen, davacının ileri sürdüğü deliller kapsamında, hayatın olağan akışı çerçevesinde meydana gelebilecek zararların dikkate alınmasıdır. Zarar görenin aldığı tedbirler de dikkate alınacaktır; bu kapsamda olmak üzere mahrum kalındığı iddia edilen kazançların kuvvetle ihtimal

dahiline sokan unsurları zararın takdirinde göz önünde bulundurulacaktır. İşte bu noktada rekabet ihlallerinde geçmiş yıllar bilânçolarının da dikkate alınmasını öngören RKHK m. 58/ I önem arz etmektedir. Zira, geçmiş yıl bilânçoları, hâkime, hüküm kurmasında takdir yetkisini kullanırken önemli bir dayanak oluşturacaktır. Gerçekten de yoksun kalınan kazanç bakımından en kuvvetli dayanak belki de zarar gören davacının tuttuğu defterler, kâr–zarar cetvelleri, bilânçolardır. Bu malî tablolar ve ticarî defterler, rekabet ihlâline katılmayan, bu nedenle de zarar gören davacının hayatın olağan akışı çerçevesinde elde edebileceği kârı ortaya koyabilecek niteliktedir. Burada yeri gelmişken belirtelim ki, tazminat davaları haksız fiil temeline dayandırıldığından, delil serbestisi ilkesi geçerli olacaktır. Dolayısıyla hükümde geçen, geçmiş yıllara ait bilânçoların da zarar gören teşebbüslerin elde etmeyi umdukları bütün kârların hesaplanmasında dikkate alınacağını belirten hükmün geniş olarak düşünülmesi gerekeceği açıktır. Zaten RKHK m. 58/ I'de “de” bağlacı kullanılarak, elde edilmesi umulan kârların başkaca deliller de kullanılarak ispat edilebileceği net bir şekilde ortaya konulmuştur.

Bütün bu hususları nazara alacak olan hâkim, nihayetinde takdir yetkisine dayanarak (MK m. 4) zararın miktarını belirleyecektir. Hâkim, zararın miktarının belirlenmesinde bilirkişi deliline de başvurabilir ki tatbikatta genelde bu yola gidilmektedir. Rekabet ihlallerinin bizzat kendilerinin çok karmaşık bir yapıya sahip olması, ciddi bir piyasa analizini gerektirmesi neticesinde zaten mahkemelerin bilirkişi deliline başvuracakları ortadadır. Ancak bu yönde bir bilirkişi atanması, daha çok hukuka aykırılığın tespitinde rol oynayacaktır. Anılan nedenle bilirkişilerin, davacının zararını hesaplayacak uzmanlar arasından seçilmesi de önem arz etmektedir. Bu durumda bilirkişi incelemesi daha çok davacı tarafın ticarî defterleri ile malî tabloları üzerinde gerçekleşecektir. Ancak, bilirkişilerin değerlendirmelerinde, geçmiş yıllara ait bilânçolardan çıkan sonuçları, geleceğe taşımaları hususu da gözden kaçırılmamalıdır. Bu durumda davacının geçmiş yıllardaki kârlılık oranlarına, cirosuna ve benzeri diğer göstergelere dayalı olarak yapılacak retrospektif tespitler, hayatın olağan akışı çerçevesinde elde edilebilecek kazançlar konusunda ipuçları sağlayacaktır. Burada bilirkişilerin veya hâkimin, ne kadar geçmişe yönelik tespitler yapması gerektiği üzerinde durulmalıdır. Şüphesiz ki bilirkişiler tarafından dikkate alınacak geçmiş yıllara ait yapılan değerlendirmelerin teşebbüsün olağan faaliyetini yansıtan dönemler olması gerekeceği açıktır. Eğer bu geçmiş dönemde olağanı aşan derecede bir kârlılık durumu gözüküyorsa bunların dikkate alınmaması yerinde olacaktır. Zira, hâkimin takdir yetkisi, hayatın olağan akışı çerçevesinde elde edilmesi mümkün kazançlar yönündendir. BK m. 50 hükmünün, yapılacak tespitler bakımından da uygulanması gerekir.

9. Uzlaşma Görüşmelerinin ve Zararın Tazminine İlişkin Yapılan Anlaşmaların Davaya Etkisi

a) Direktif Düzenlemesi (m. 18, 19)

Direktif m. 18'e göre, taraflar arasında uzlaşma görüşmeleri başlamışsa zamanaşımı durur ve bu süre en fazla iki (2) yıl olarak geçerlidir (m. 18/1, 3). Taraflar, bu görüşmeler sonucunda bir anlaşmaya varmışlarsa, anlaşmanın tarafı olan davacının, zararın tazmin edilemeyen kısmı bakımından, anlaşmanın tarafı olmayan ihlâl eden teşebbüslere karşı dava açma hakkı saklıdır. Bununla birlikte, anlaşmanın tarafı olmayan teşebbüsler davacının zararını tazmin edememişler ve anlaşmanın tarafı olan ihlâlcı teşebbüs, bu konuda kendisine başvurulamayacağına dair bir istisna hükmü getirmemişse, davacı, bu kısım bakımından da anılan teşebbüsü dava edebilecektir (m. 19/1).

b) Türk Hukukunda Durum

b.1) Uzlaşma Görüşmelerinin Zamanaşımını Durdurması Meselesi

BK m. 153 ve 154'te, taraflar arasındaki uzlaşma (sulh) görüşmelerinin zamanaşımını durdurup durdurmadığı noktasında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu tür bir faaliyetin, zamanaşımını durdurduğu veya kestiği söylenemeyecektir.

Bununla birlikte meselenin arabuluculuk bakımından da ele alınması gerekmektedir. Bilindiği üzere, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu (22.06.2012 tarih ve 28331 sayılı Resmi Gazete), 22.06.2013 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir (6325 sayılı Kanun m. 37).

6325 sayılı Kanun m. 1/2 uyarınca, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde arabuluculuk uygulanabilecektir. Arabuluculuk süresinin başlaması ve süreler etkisi ise 6325 sayılı Kanun m. 16'da düzenlenmiştir. Buna göre; "arbuluculuk süreci, dava açılmadan önce arabulucuya başvuru hâlinde, tarafların ilk toplantıya davet edilmeleri ve taraflarla arabulucu arasında sürecin devam ettirilmesi konusunda anlaşmaya varılıp bu durumun bir tutanakla belgelendirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Dava açılmasından sonra arabulucuya başvuru hâlinde ise bu süreç, mahkemenin tarafları arabuluculuğa davetinin taraflarca kabul edilmesi veya tarafların arabulucuya başvurması konusunda anlaşmaya vardıklarını duruşma dışında mahkemeye yazılı olarak beyan ettikleri ya da duruşmada bu beyanlarının tutanağa geçirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar (f.1)./ Arabuluculuk sürecinin başlamasından sona ermesine kadar geçirilen süre, zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında dikkate alınmaz" (f.2).

Görüldüğü üzere, 6325 sayılı Kanuna uygun olarak arabuluculuk faaliyeti kapsamında zamanaşımı süresinin durması kabul edilmiştir. Bu durumda, anılan Kanuna tâbi olmaksızın yapılan uzlaşma (sulh) görüşmeleri, bu etkiyi haiz değildir.

b.2) Sulh (Uzlaşma) Anlaşmalarının Tazminat Talebine Etkisi

Yukarıda belirtildiği üzere, ihlâlde yer alan teşebbüsler, davacıya karşı müteselsilen sorumludurlar. Bu müteselsil sorumlulardan biriyle yapılan anlaşmanın, diğer sorumlulara karşı tazminat talebine etkisi ise ayrıca değerlendirilmelidir.

BK m. 163/1 uyarınca alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçlulardan hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir. Borçluların sorumluluğu, borcun tamamını ödeyinceye kadar devam eder (BK m. 163/2). BK m. 166 uyarınca borçlulardan biri, ifa veya takasla borcun tamamını veya bir kısmını sona erdirmişse, bu oranda diğer borçluları da borçtan kurtarmış olur (f. 1). Borçlulardan biri, alacaklıya ifade bulunmaksızın borçtan kurtulmuşsa, diğer borçlular bundan, ancak durumun veya borcun niteliğinin elverdiği ölçüde yararlanabilirler (BK m. 166/2). Alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarır (BK m. 166/3).

Burada önem taşıyan husus, BK m. 166/1'in, borcun sona ermesi oranında diğer borçluların da borçtan kurtulacağına ilişkin ifadesidir. Bu ifade, aynı zamanda, borç sona ermediği nispette, borcun bir kısmını ödeyen borçlunun da sorumlu kalacağını göstermektedir. Ancak, BK m. 166/1, sadece ifa ve takastan bahsetmiştir. Bunun haricinde taraflar arasında sulh veya ibra sözleşmesi de yapılmış olabilir.

BK m. 132 uyarınca ibra sözleşmesiyle borç, tamamen veya kısmen sona erdirilebilir. İbra, beri kılmak, borçtan sorumlu tutmamak anlamına geldiğinden, burada herhangi bir ifa ya da takas söz konusu değildir. İbra sözleşmesinin müteselsil sorumlulara etkisi ise, ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarma şeklindedir (BK m. 166/3). Eğer ibra, borçluyu tamamen beri kılıyorsa, o

artık borçtan sorumlu olmayacak, diğerk müteselsil sorumluların borcu ise, BK m. 166/3 kapsamında devam edecektir.

HMK m. 313/1 uyarınca sulh, bir davada tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla yaptıkları sözleşmedir. HMK m. 315/1 uyarınca da sulh, ilgili bulunduğu davayı sona erdirir ve kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. Ancak buradaki sona erdirmenin, uyuşmazlığın tamamen sonlandırılması bakımından anlamak gerekir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 18 uyarınca, arabuluculuk faaliyeti sonunda varılan anlaşmanın kapsamı taraflarca belirlenir, bu belirleme anlaşma belgesi şeklinde de olabilir. Anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine dair mahkemeden şerh alınır, bu belge ilâm niteliğini haizdir. Görüldüğü üzere, anlaşmanın kapsamı da taraflarca belirlenecektir. Bu nedenle de, borcun karşı taraf açısından tamamen yahut kısmen sona erip ermediği kararlaştırılabilecektir. Arabuluculuk dışında kalan müteselsil borçluların durumu ise, BK m.166'ya göre tayin edilecektir.

Görüldüğü üzere Direktif m. 19'daki sisteme benzer sonuçlar doğuran düzenlemeler hukukumuzda bulunmaktadır.

TOPLANTI DUYURUSU

Rekabet Derneği ile Rekabet Uzmanları Derneğinin ortaklaşa dzenlediği “**İNDİRİM SİSTEMLERİ NASIL OLMA(MA)LI?: PİYASA KAPAMA TEORİSİ VE AB GENEL MAHKEMESİ'NİN INTEL KARARI**” konulu panel **23.12.2014 Salı günü saat:18.30-20.30 arasında Midi Hotel’de (Karyağdı Sokak, No:40, Çankaya– Ankara)** yapılmıştır.

Bu vesile ile toplantıya katkı sağlayanlara, desteklerini, önerilerini, ilgisini bizlerle paylaşan herkese teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

Av. Dr. İbrahim GÜL

şamil PİşMAF

Rekabet Derneği Başkanı

Rekabet Uzmanları Derneği Başkanı

Oturum Başkanı : Prof. Dr. Orhan MORGİL

Hacettepe Üniversitesi

Panelistler : Ahmet Fatih ÖZKAN

Sussex Üniversitesi-Doktora

Bekir KOCABAş

Rekabet Uzmanı

Toplantı Yeri

Midi Hotel - Karyağdı Sokak No:40, Çankaya – Ankara

Toplantı Programı

23 Aralık 2014 Salı

18.00-18.30 – Kokteyl

18.30-20.30 - Açılış ve Konuşmalar, Sorular, Katkılar ve Tartışmalar

DUYURU

Rekabet Derneği İki Dalda En İyi Makale Ödülü Verecek

2013 yılında yayınlanan makale, tebliğ vb. eserler arasından Rekabet Hukuku ve Rekabet İktisadı dalında ayrı ayrı en iyi makale ödülü verilmesine karar verilmiştir.

a-Rekabet Hukuku Dalında 2013 yılı En İyi Makale Ödülü

Bu dalda en iyi makale ödülünü hak eden eserin belirlenmesi için Doç. Dr. Nurkut İnan başkanlığında dört kişilik jüri oluşturulmuştur. Jüri, 2013 yılında yayınlanan makale, tebliğ

vb. eserleri inceleyip değerlendirecektir. Ayrıca ilgililer **rekabetodulu@gmail.com** e-posta adresine e-posta göndererek makale vb. yayınların değerlendirmeye alınmasını sağlayabilirler. Ayrıntılı duyuru Derneğimiz web sitesinde ve Rekabet Forumu'nda ayrıca yapılacaktır.

Rekabet Hukuku dalında Jüri başkanı ve üyeler şöyledir:

Başkan: Doç. Dr. Nurkut İnan-Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi

Üye: Yrd. Doç. Dr. Gamze Aşçıoğlu Öz-Ortadoğu Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi

Üye: Av. Kubilay Atasayar-Rekabet Kurulu Emekli Üyesi

Üye: Şamil Pişmaf -Rekabet Kurumu

b-Rekabet İktisadı Dalında 2013 yılı En İyi Makale Ödülü

Bu dalda en iyi makale ödülünü hak eden eserin belirlenmesi için Doç. Dr. Uğur Emek başkanlığında dört kişilik jüri oluşturulmuştur. Jüri, 2013 yılında yayınlanan makale, tebliğ

vb. eserleri inceleyip değerlendirecektir. Ayrıca ilgililer **rekabetodulu@gmail.com** e-posta adresine e-posta göndererek makale vb. yayınların değerlendirmeye alınmasını sağlayabilirler. Ayrıntılı duyuru Derneğimiz web sitesinde ve Rekabet Forumu'nda ayrıca yapılacaktır.

Rekabet Hukuku dalında Jüri başkanı ve üyeler şöyledir:

Başkan: Doç. Dr. Uğur Emek-Kalkınma Bakanlığı

Üye: Yrd. Doç. Dr. Seyit Mümin Cilasun-Atılım Üniversitesi Öğretim Üyesi

Üye: Yrd. Doç. Dr. Fatih Cemil Özbuğday-Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim Üyesi

Üye: Dr. Ekrem Kalkan-Rekabet Kurumu

Ödüle ilişkin eleştiri ve önerilerinizi lütfen rdrekabetodulu@gmail.com e-posta adresine gönderiniz.

**REKABET
Makale Çağrısı****FORUMU****İÇİN**

Sayın Dernek Üyelerimiz ve Okuyucularımız

Rekabet Forumu, Rekabet Politikaları ve Rekabet Hukuku'nun uygulamaları içinde bulunan tüm kurum, kuruluş ve kişilere gönderilmektedir. Rekabet Forumu'na göndereceğiniz yazılarla Forum zenginleşecek ve etki alanı genişleyecektir.

Değerli Dernek Üyelerimizden ve okuyucularımızdan ricamız, Rekabet Forumu'na, yaptıkları inceleme, araştırma, yorum ve değerlendirmeleri makale boyutunda göndermeleridir. Katkılarınız yalnız Forum'u zenginleştirmekle kalmayacak, aynı zamanda yararlanan çevrenin de genişletilmesini sağlayacaktır.

Rekabet Forumu için yazılarınızı **erdalturkkan@hotmail.com** adresine bekliyoruz.